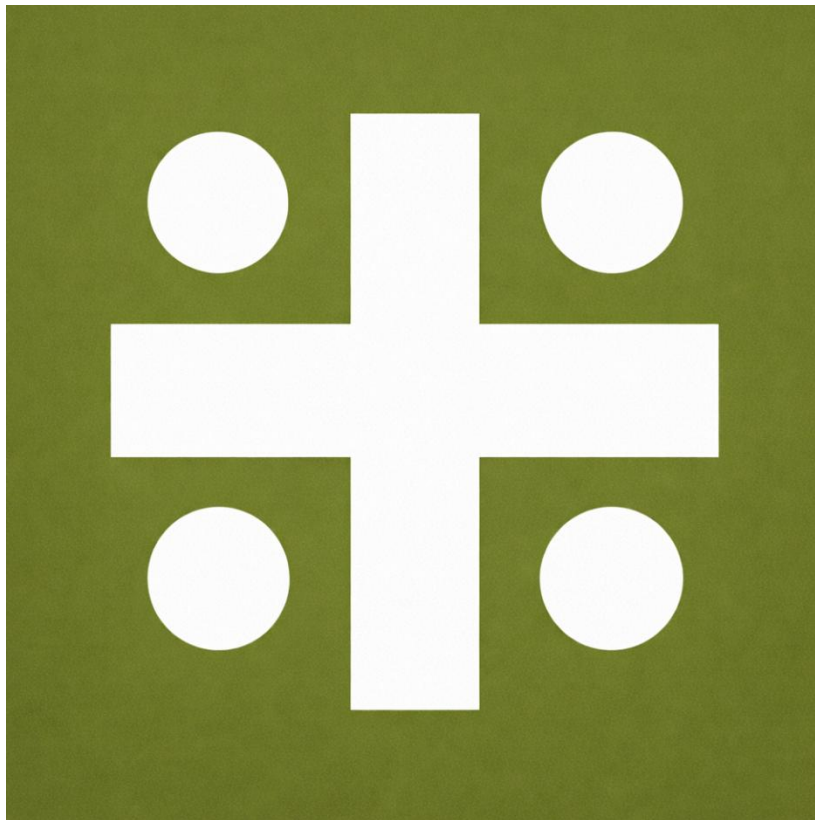

KRISTUS ON KANSSAMME DIAKONIAN TEOISSA

TOIMENPIDEOHJELMA
DIAKONIATYÖN UUELLEEN JÄRJESTÄMISEKSI
SUOMEN ORTODOKSISESSA KIRKOSSA
2026–2030

Työryhmän raportti

Sisällys

JOHDANTO	5
DIAKONIA KUULUU KIRKON KESKEISIIN PERUSTEHTÄVIIN	5
DIAKONIATYÖN MERKITYS.....	5
DIAKONIATYÖN TOTEUTTAMISTAVAT	5
DIAKONIATYÖN HAASTEET JA KEHITTÄMISTARPEET	6
KIRKON ASETTAMA TYÖRYHMÄ	7
DIAKONIASELVITYKSEN RAJAUS JA RAKENNE	8
SELVITYKSEN TAVOITE	10
1 DIAKONIA KIRKON TEHTÄVÄNÄ	13
1.1 ORTODOKSISEN DIAKONIAN MÄÄRITELMÄ	13
1.2 KIRKKO, LITURGIA JA DIAKONIA	13
1.3 DIAKONIA KIRKON KUTSUMUKSENA	14
1.4 DIAKONIAN KOKONAISVALTAISUUS.....	14
1.5 DIAKONIA PÄÄMÄÄRÄNÄ	15
1.6 DIAKONIA JA KIRKKOA VELVOITTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ.....	15
1.7 SEURAKUNTIEN DIAKONIATYÖ	16
1.8 LUOSTARIEN DIAKONIATYÖ	16
1.9 ORTODOKSISTEN JÄRJESTÖJEN DIAKONIATYÖ	17
2 DIAKONIATYÖN PERUSTA	18
2.1 KUTSUMUS	18
2.2 TEHTÄVÄ	18
2.3 TULEVAISUUDENKUVA	19
2.4 ARVOT.....	19
2.5 TOIMINTAPERIAATTEET	19
3 DIAKONIATYÖN KOKONAISUUS	20
3.1 DIAKONIATYÖN KOKONAISVALTAISUUS.....	20
3.2 DIAKONIATYÖN MUODOT	21
4 DIAKONIATYÖN VOIMAVARAT JA VASTUUT	22
4.1 DIAKONIATYÖN RESURSSITARPEET	22
4.2 JOHTAMISRESURSSIT: KIRKON JA SEURAKUNTIEN HALLINTO JA TYÖNJOHTO.....	22
4.3 OHJAAVAT RESURSSIT: KIRKON DIAKONIAKOORDINAATTORI JA DIAKONIATYÖN OHJAUSRYHMÄ.....	23

4.4 TYÖNTEKIJÄRESURSSIT: SEURAKUNTIEN PALKATUT TYÖNTEKIJÄT	23
4.5 AVUSTAJARESURSSIT: SEURAKUNTIEN DIAKONIATIIMIT JA VASTUUVAPAAEHTOISET (ESIMERKKEJÄ).....	24
4.6 VAPAAEHTOISRESURSSIT: VAPAAEHTOISTOIMINTA (ESIMERKKEJÄ)	24
4.7 LUOSTARIEN RESURSSIT: LINTULA JA VALAMO	25
4.8 JÄRJESTÖRESURSSIT: ORTODOKSISEN KIRKON KANSAINVÄLINEN DIAKONIA JA LÄHETYSTYÖ FILANTROPIA RY	26
4.9 JÄRJESTÖRESURSSIT: PYHIEN SERGEIN JA HERMANIN VELJESKUNTA (PSHV) RY	27
4.10 TALOUDELLISET RESURSSIT: RAHOITUS.....	27
5 DIAKONIATYÖN TOIMENPITEET JA TUKITOIMET	28
5.1 TOIMENPITEET.....	28
5.2 TUKITOIMET.....	29
6 DIAKONIATYÖN TOIMENPIDEOHJELMA 2026–2030.....	30
6.1 ”RULLAAVA DIAKONIASTRATEGIA”	30
6.2 TOIMENPITEET: DIAKONIAKOORDINAATTORI JA OHJAUSRYHMÄ.....	31
6.3 TOIMENPITEET: DIAKONIA(VASTUU)TYÖNTEKIJÄT JA VASTUUVAPAAEHTOISET	32
6.4 TALOUDELLISTEN EDELLYTYSTEN LUOMINEN	32
6.5 TOIMENPITEET: DIAKONIAN ALASIVUSTO	33
6.6 TOIMENPITEET: VAPAAEHTOISTEN MUKAAN KUTSUMINEN.....	34
6.7 TOIMENPITEET: KOULUTUS, TUKI JA ROHKAISU	34
6.8 TOIMENPITEET: MATALAN KYNNYKSEN TOIMINTA	35
6.9 TOIMENPITEET: APUA TARVITSEVIEN TUKI JA OHJAUS.....	36
6.10 TOIMENPITEET: KOTOUTUMINEN	36
6.11 TOIMENPITEET: AVUN KOHDENTAMINEN	37
6.12 TOIMENPITEET: SAAVUTETTAVUUS JA ETÄPALVELUT.....	37
6.13 TOIMENPITEET: ESTEETTÖMYYS	38
6.14 TOIMENPITEET: SEURANTA	38
6.15 TOIMENPITEET: YHTEISTYÖ JA VAIKUTTAMINEN	39
6.16 TOIMENPITEET: GLOBAALI VASTUU	39
LIITTEET.....	41
TAPAUSKERTOMUKSET.....	44

JOHDANTO

DIAKONIA KUULUU KIRKON KESKEISIIN PERUSTEHTÄVIIN

Diakonia on keskeinen osa kirkon perustehtävää. Se koskettaa kaikkia seurakuntia ja ilmenee lähimmäisen huomioimisena ja palvelemisena. Velvoittavuus todetaan myös ortodoksisessa kirkkojärjestyksessä (OrtKJ 10 §).

Nykyisin ortodoksisissa seurakunnissa diakoniatyön organisoinnista vastaavat ensisijaisesti hengellisen työn tekijät, papit ja kanttorit. Palkattuja, kokoaikaisia diakoniatyöntekijöitä on vain kahdessa suurimmassa seurakunnassa, Helsingissä ja Joensuussa. Muissa seurakunnissa diakoniatyö on jonkun työntekijän osavastuulla. Käytännön diakoniatyötä toteutetaan kirkossa pääosin vapaaehtoisten voimin.

DIAKONIATYÖN MERKITYS

Diakoniatyö on luonteeltaan monimuotoista. Se kattaa sekä lyhytaikaisen, akuuttiin tarpeeseen vastaavan avun että pitkäjänteisen rinnalla kulkemisen. Diakonia täydentää yhteiskunnan muita auttamisjärjestelmiä ja tarjoaa matalan kynnyksen tukea tilanteissa, joissa viranomaisapu ei ole vielä saavutettavissa tai ei vastaa ihmisen kokonaisvaltaisiin tarpeisiin.

DIAKONIATYÖN TOTEUTTAMISTAVAT

Seurakunnissa diakoniatyö toteutuu yhteisön koon mukaan muun muassa asiointiapuna ja muuna käytännön tukena, ystävöimintana ja rinnalla kulkemisena, yksinäisyyttä ehkäisevänä kerhotoimintana ja kohtaamispaikkoina, diakonia-aterioina ja ruoka-apuna, sururyhminä ja kriisitukena, kotoutumisena sekä taloudellisena apuna ja palveluohjauksena. Diakoninen ulottuvuus on läsnä myös arkisissa kohtaamisissa.

Kuunteleminen, tervehtiminen ja rinnalla kulkeminen voivat olla yksittäiselle ihmiselle hyvin merkityksellisiä.

Diakoniatyötä tekevät eri tavoin myös kirkolliset järjestöt, erityisesti Ortodoksisen kirkon kansainvälinen diakonia ja lähetystyö Filantropia ry (kansainvälisen diakonian teemat) ja Pyhien Sergein ja Hermanin veljeskunta (PSHV) ry (tiistaiseurojen kautta tapahtuva kohtaaminen) sekä paikallistoiminnan tueksi perustetut yhdistykset. Diakonia kuuluu myös Lintulan Pyhän Kolminaisuuden ja Valamon Kristuksen kirkastumisen luostarien toimintaan filantrooppisena apuna ja kohtaamisina sekä esirukouksina.

Vapaaehtoistyö ja työtä tukevat rakenteet ovat olennainen osa diakoniatoimintaa. Koko kirkon tasolla toimintaa turvaavat ja valvovat kirkolliskokous, kirkollishallitus ja piispainkokous.

Laajemmin ajateltuna kaikki kirkollinen palvelutyö on diakoniaa, olipa kyse liturgisesta, pastoraalisesta, karitatiivisesta (filantrooppisesta) eli sosiaalisesta tai kansainvälisestä palvelutyöstä.

Karitatiivinen (lat. caritas, rakkaus, laupeus) tarkoittaa lähimmäisenrakkauteen perustuvaa konkreettista auttamista, kuten ruoka-avun, taloudellisen tuen ja muun käytännön avun antamista hädässä oleville. *Filantropia* (kr. philanthrōpía, ihmisrakkaus) on edellistä laajempi ja teologisesti syvempi käsite: se viittaa Jumalaan, joka on ihmisrakas, ja tarkoittaa Jumalan ihmisrakkauden ilmentämistä maailmassa kirkon palvelun, myötätunnon ja hengellisen tuen kautta. Yhdessä nämä jakamattoman kirkon ajalta peräisin olevat käsitteet kuvaavat kirkon diakonista tehtävää, jossa Jumalan rakkaus tulee näkyväksi sekä sydämen asenteena että konkreettisina tekoina.

DIAKONIATYÖN HAASTEET JA KEHITTÄMISTARPEET

Käytännön työssä tehtyjen havaintojen perusteella diakoniatyöhön liittyy useita haasteita. Toiminnan vahva vapaaehtoispuhous tekee diakoniatyöstä paikoin haavoittuvaa ja epätasaista eri seurakuntien välillä. Pienissä ja

maantieteellisesti laajoissa seurakunnissa resurssit ovat rajalliset, mikä vaikeuttaa toiminnan jatkuvuutta ja saavutettavuutta.

Havaintojen mukaan palkattujen diakoniatyöntekijöiden vähäinen määrä rajoittaa suunnitelmallisen ja ennaltaehkäisevän työn toteutumista, ja vastuu diakoniasta kasaantuu usein samoille henkilöille. Lisäksi diakoniatyön vapaaehtoisten perehdytyksessä ja rakenteellisessa koordinoinnissa sekä diakonia-avustusten jakamisessa on selkeitä kehittämishaasteita ja tarvetta yhteisille periaatteille. Vapaaehtoispainotteinen, organisoimaton diakoniatyö ilman yhteisiä pelisääntöjä sisältää myös riskejä esimerkiksi turvallisuuden, luottamuksen, vaitiolovelvollisuuden ja jatkuvuuden osalta.

KIRKON ASETTAMA TYÖRYHMÄ

Kehittämistarpeisiin vastaamiseksi kirkolliskokous päätti vuonna 2025, että kirkollishallitus asettaa diakoniatyötä koskevan selvitystyöryhmän. Työryhmän tehtävänä on *tuottaa selvitys diakoniatyön järjestämisestä Suomen ortodoksisessa kirkossa ja luoda valtakunnallinen perusta kirkon diakoniatyölle.*

Tehtävänantoon ei sisältynyt kirkon diakoniatyön nykytilanteen selvittäminen. Kirkon toimesta on jo aiemmin kartoitettu diakoniakäytänteitä ja tuen tarpeita (Vilponiemi, Katja, *Suomen ortodoksisen kirkon diakoniaprojekti 1.1.–31.5.2021*). PSHV ry:n julkaisussa (Riikonen, Juha, 2020, *Kuinka voin auttaa? – Diakonia ja lähetys ortodoksisten seurakuntien elämässä*) tarkastellaan kristillisen diakonian perusteita ja diakonian toteuttamista ortodoksisissa seurakunnissa Suomessa. Myös diakoniakäsityksiä on tutkittu (Metso, Pekka, 2015, *Uskon koetinkivi; Suomalaisen ortodoksisen diakoniatyön teologia siinä toimivien käsityksissä*, *Diakonian tutkimus*, 3, 273–306).

Työryhmän jäsenet edustavat diakoniatyön ja/tai sosiaalialan ammatillista osaamista, vaikka heidän kirkolliset tehtävänsä eroavat toisistaan.

Toimeksiannon mukaan diakonian kokonaissuunnitelma tulee laatia kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman 2026–2030 pohjalta osana kirkon

perustehtävää ja strategista kehittämistä. Myös tavoite- ja toimintasuunnitelmassa todetaan, että *kirkko uudistaa valtakunnallisen diakoniaohjelman vuonna 2026 niin, että sillä on toimiva, valtakunnallisesti järjestetty diakoniatyö.*

Tehtävänannon mukaan selvityksessä tulee tarkastella diakoniaa kokonaisvaltaisesti sekä paikallisesta että kansainvälisestä näkökulmasta. Selvitystyössä tulee myös kuulla diakoniatyötä tekeviä järjestöjä. Tämä koskee erityisesti Filantropia ry:tä ja PSHV ry:tä. Selvityksessä on huomioitu myös luostarit. Muiden kirkollisten yhdistysten rooli diakoniassa on vähäisempi, mutta ne tekevät yhtä lailla tärkeää ja tarpeellista palvelutyötä.

Toimeksiannon mukaan selvityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota vapaaehtoisen diakoniatyön yhdenmukaistamiseen, mukaan lukien vastuiden määrittely, vaitiolovelvollisuutta koskevat periaatteet, vapaaehtoisten perehdytys ja työssä jaksamisen tukeminen. Lisäksi tulee jakaa hyviä käytäntöjä seurakuntien välillä, hyödyntäen muun muassa Helsingin ja Joensuun seurakuntien kokemuksia. Tehtävään kuuluu myös ekumeenisen yhteistyön ja verkostoitumisen huomioiminen.

DIAKONIASELVITYKSEN RAJAUS JA RAKENNE

Selvitystyöryhmällä ei ole päätösvaltaa, vaan sen tehtävänä on tuottaa kirjallinen selvitys ja kehittämis ehdotukset kirkollishallituksen ja kirkolliskokouksen päätöksenteon pohjaksi.

Koska selvityksen tarkoituksena on ohjata kirkon diakoniatyön strategista kehittämistä ja luoda edellytykset suunnitelmalliselle jatkotoiminnalle, *työryhmä lähti liikkeelle tavoitteenaan luoda selkeät ja käytännönläheiset askelmerkit vuosille 2026–2030 diakoniatyön uudelleenjärjestämiseksi Suomen ortodoksisessa kirkossa.* Kyseessä ei ole akateeminen esitys, vaan ihmisten ja kirkon tarpeista nouseva toimenpideohjelma, joka sisältää keskeisimmiksi katsotut ensiaskeleet toiminnan uudelleen järjestämiseksi.

Kirkon toiminta- ja tavoitesuunnitelman tavoin käsillä oleva toimintasuunnitelma on niin kutsuttu ”rullaava strategia” eli säännöllisesti muovautuva toimenpideohjelma.

Selvityksessä seurataan kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelmaa, jonka pohjalta on laadittu laajempi diakoniatyötä koskeva kokonaissuunnitelma. Suunnitelmaa laadittaessa on pyritty avaamaan, mitä kirkon strategiset periaatteet tarkoittavat diakoniatyön näkökulmasta.

Selvitystyöryhmä valitsi esityksensä pohjaksi tavoite- ja toimintasuunnitelman rakenteen. Teksti on pidetty tietoisesti mahdollisimman tiiviinä. Liiteosaan on laadittu myös lyhyitä käytännönläheisiä tapaukskertomuksia diakoniatyön saralta eri seurakunnista korostamaan toiminnan monia mahdollisuuksia.

Vastuiden määrittely, vaitiolovelvollisuuden periaatteet, vapaaehtoisten perehdytys ja työssä jaksamisen tukeminen on määritelty toimenpideohjelmaan 2026–2030 kuuluviksi tehtäviksi, mutta ne ovat läsnä myös suunnitelman yleisissä periaatteissa.

Luostarien osalta diakoniatyötä on käsitelty niukasti, sillä ne ovat itsenäisiä ja hyvin järjestettyjä toimijoita. PSHV:n osalta esillä on tiistaiseurojen tekemä arvokas työ, joka tarjoaa kohtaamispaikkoja ihmisille eri elämäntilanteissa. Muutamissa seurakuntayhteisöissä tiistaiseurat ovat edelleen keskeisiä paikallisen toiminnan järjestämisessä, mutta seurojen määrä on yleisesti ottaen vähentynyt, kuten PSHV:sta todetaan. Mahdollisuus tiistaiseuratoimintaan on selvityksessä esillä vahvistetun kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman mukaisesti.

Diakoniatyön teologiaa on käsitelty suppeasti, sillä aihetta on tutkittu laajasti ja tietoa on helposti saatavilla. Esiin on nostettu ainoastaan muutamia keskeisimpiä teologisia teemoja, merkittävimpänä ortodoksisen diakoniakäsityksen määrittely, josta erityinen kiitos kuuluu professori Pekka Metsolle ja dosentti Esko Ryökkäälle.

Tehtävänantoon eivät kuuluneet diakoninvirkaa koskevat kysymykset, ja ne on rajattu selvityksen ulkopuolelle, vaikka diakoninvirka liittyy oleellisesti kirkon diakoniseen palvelutyöhön. Teemaan on perusteltua palata erikseen, sillä vihityt diakonit voisivat olla entistä vahvempi diakoniatyön voimavara kirkossa.

Selvityksen yhteydessä on käsitelty myös resurssikysymyksiä, vaikka työryhmä on hyvin tietoinen kirkon ja seurakuntien taloudellisten resurssien niukkuudesta ja haasteista. Diakoniatoiminnan organisointi edellyttää kuitenkin myös näiden kysymysten tarkastelua ja konkreettisia arvoperusteisia ratkaisuja. Tehdyt ehdotukset osoitetaan kirkolliskokouksen, kirkollishallituksen ja viime kädessä seurakuntien ratkaistaviksi.

Selvityksen kantavana teemana on ortodoksisen diakoniatyön holistisuus eli kokonaisvaltaisuus. Tästä syystä *selvityksessä lähdetään käsityksestä, jonka mukaan kaikki seurakunnallinen palvelutyö on lähtökohdiltaan diakoniaa*, vaikka eri työmuotojen sisällöt ja vastuut eroavat toisistaan. Tämä näkemys laajentaa diakonian koskemaan muun muassa vapaaehtoistyön moninaisuutta. Punaisena lankana selvityksessä on *ajattelutavan muutos kohti laaja-alaisesti ymmärrettyä ja järjestettyä diakoniaa*.

SELVITYKSEN TAVOITE

Selvityksen strategisena tavoitteena on, että kirkkomme diakoniatyö vastaa entistä paremmin muuttuvan yhteiskunnan ja seurakuntalaisten tarpeisiin. Lisäksi *tavoitteena on, että selvityksessä esitetty suunnitelma jalkautuu kirkossamme konkreettiseksi toiminnaksi*.

Työryhmä haluaa kiinnittää kirkolliskokouksen, kirkollishallituksen ja piispainkokouksen huomion siihen, että tehtävänannon toteuttaminen – diakonian kokonaissuunnitelman toimeenpano, vapaaehtoistyön yhdenmukaistaminen, kokemusten huomioiminen, ekumeeninen diakoniayhteistyö sekä kansainvälisen ja paikallisen diakonian yhdistäminen – *edellyttää useita arvopohjaisia käytännön ratkaisuja*.

On ilmeistä, että – mikäli kirkon diakoniatyö järjestetään tehtäväänsö mukaisesti valtakunnalliseksi ja hyvin toimivaksi – toiminnan rakenteet edellyttävät koordinoimtia, toiminnan laatu koulutusta ja tukea, jalkauttaminen vahvaa paikallista toimintakykyä ja vapaaehtoistyötä, ammatillisuus koulutettuja työntekijöitä sekä toteutus riittäviä ja realistisia taloudellisia resursseja. *Selvityksen esittämien toimenpiteiden keskeinen kriittinen tekijä on kysymys toimintaedellytyksistä ja resursseista, mutta myös tahtotilasta, halusta toteuttaa kirkon diakoniatyötä vahvistavia ratkaisuja, joita selvityksessä esitetään.*

Monet resursseihin liittyvät haasteet voidaan ratkaista osaavien henkilöiden tekemällä vapaaehtoistyöllä. Tämä kuitenkin edellyttää myös koulutettujen työntekijöiden selkeää työpanosta, joka suhteutetaan kunkin seurakunnan käytettävissä oleviin resursseihin siten, että se tukee seurakuntatyön kokonaisuutta.

Tämän selvityksen toimenpideohjelmassa painopiste on kirkkomme kymmenessä seurakunnassa. Alueellisten seurakuntayksiköiden ja kappeliseurakuntien osalta tämän esityksen toimenpiteet jäävät emoseurakunnan järjestämisvastuulle soveltuvien osien. Tavoite joka tapauksessa on, että toimenpideohjelma jalkautetaan soveltaen myös pienempiin yhteisöihin sen mukaan, kun emoseurakuntien diakonia on uudelleenorganisoitu. Rakenteellisten ratkaisujen sisäänajoa helpottaa se, että diakoniaa tehdään seurakunnissa jo monin tavoin. Esityksessä on myös hahmoteltu, millä tavoin muutokset voidaan käytännössä toteuttaa.

Käsillä oleva selvitys haastaa esittämään rakentavia kysymyksiä kirkkomme diakoniatyön rakenteista ja toimintatavoista. Esitetyistä haasteista huolimatta pohjavireenä on sen toiminnan vahvistaminen, joka on osoittautunut jo arjessa toimivaksi.

Diakonian uudelleenjärjestämisen teemoihin voidaan löytää useita toimivia ratkaisuja, kun diakoniatyö nähdään kirkon kutsumuksena ja

kokonaisvaltaisena, kaikkeen kirkon palveluun ulottuvana tehtävänä. *Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelmaa seuraten kysymys on ajattelutavan muutoksesta kohti diakonista, eli palvelevaa kirkkoa.* Asenteen muutoksesta päästään jo melko lyhyillä askeleilla tämän selvityksen toimenpideohjelmassa esitettyihin ratkaisuihin – ja käytännön diakoniatyöhön arjessa.

Ajattelutavan kirkastamiseen kohti lähimmäisiä johdattavat myös esimerkiksi pyhän Johannes Krysostomoksen sanat, joiden mukaan liturgia ja diakonia ovat toisistaan erottamaton osa kirkon, seurakuntayhteisöjen ja kristittyjen kutsumusta:

Haluatko kunnioittaa Kristuksen ruumista? Älä jätä Häntä huomioimatta, kun Hän on alaston, äläkä kunnioita Häntä täällä silkkivaatteissa, samalla kun Hän ulkona kärsii kylmässä ja on alaston. Sillä Hän, joka sanoi: ”Tämä on minun ruumiini” ja vahvisti sen sanallaan, sanoi myös: ”Näit minut nälkäisenä, etkä ruokkinut minua”

Matteuksen evankeliumin saarna 50.3, PG 58.508; 300-luvun loppu.

Työryhmä esittää käsillä olevan toimenpideohjelman hyväksymistä ja toimeenpanoa kirkon yhteisenä diakoniaohjelmana.

22.5.2026

Pastori Marko Mäkinen, työryhmän puheenjohtaja (Joensuu)

Diakoniatyöntekijä Katja Kanninen, sihteeri (Joensuu)

Ylidiakoni Juha Lampinen (Helsinki)

Diakoniatyöntekijä Sarianne Karulinna (Helsinki)

Toiminnanjohtaja Riina Nguyen (Filantropia ry)

Vapaaehtoistyöntekijä Katariina Mylläri (Tampere)

Vapaaehtoistyöntekijä Ritva Paananen (Oulu)

1 DIAKONIA KIRKON TEHTÄVÄNÄ

1.1 ORTODOKSISEN DIAKONIAN MÄÄRITELMÄ

Työryhmän pyynnöstä professori Pekka Metso ja dosentti Esko Ryökäs laativat määritelmän ortodoksisen kirkon diakoniatyöstä (tekstin laajempi versio löytyy liitteistä). Määritelmä vastaa työryhmän yhteistä ymmärrystä diakoniasta:

Ortodoksinen diakonia on kirkon eukaristisesta elämästä nousevaa ja siihen palautuvaa palvelua, jossa Kristuksen ruumis tulee näkyväksi jäsentensä keskinäisessä vastuunkannossa. Tämä palvelu ei jäsenny ensisijaisesti organisoituna sosiaalisena toimintana, vaan yhteisöllisenä ja hengellisenä elämänmuotona, joka koskee koko kirkkoa. Diakonia suuntautuu ihmisen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja yhdistää aineellisen avun, hengellisen tuen ja sielunhoidollisen läsnäolon.

Suomen ortodoksisessa kirkossa diakonia toteutuu kontekstuaalisesti kevyin rakentein ja henkilökohtaisin muodoin osana seurakunnan elävää yhteyttä.

1.2 KIRKKO, LITURGIA JA DIAKONIA

Ortodoksisen kirkon diakoniatyötä koskevan määritelmän mukaisesti kirkko on luonteeltaan liturginen ja diakoninen. Diakoniaan viitataan myös Krysostomoksen liturgian rukouksessa:

Muista, Herra, merelläkulkijoita, matkustajia, sairaita, kärsiviä, vangittuja ja heidän pelastustansa. Muista, Herra, lahjantuoja ja kaunistajia pyhissä seurakunnissasi sekä niitä, jotka muistavat köyhiä, ja lähetä meille kaikille sinun laupeutesi lahjat.

Kirkolle diakonia merkitsee ”liturgiaa liturgian jälkeen”, sillä jumalanpalvelus ei pääty pyhäkköön, vaan jatkuu arjessa (Room. 12:1–2). Jumalan palvonta ja lähimmäisen palvelu ovat toisistaan erottamattomia (Matt. 22:37–39).

Diakonia perustuu kirkon eukaristiseen identiteettiin: liturgia synnyttää yhteisön, joka jatkaa Kristuksen palvelua. Kristus, joka kohdataan liturgiassa alttarin sakramentissa, kohdataan arjessa köyhissä, kärsivissä ja sairaimissa lähimmäisissä (Matt. 25:35–40).

1.3 DIAKONIA KIRKON KUTSUMUKSENA

Diakonia on kirkolle annettu evankeliumin mukainen kutsumus, joka perustuu Kristuksen esimerkkiin palvelusta (Matt. 20:28).

Vapahtajan mukaan se, mikä tehdään yhdelle vähäisimmistä, se tehdään Herralle (Matt. 25:31–46). Kyse ei ole määrästä, vaan asenteesta ja laadusta (Luuk. 21:2–3). Jokainen palvelee omilla lahjoillaan (1. Kor. 12–14). Diakonia on luonteeltaan paastokilvoitusta eli apua tarvitsevien auttamista (Jes. 58:3–7; Matt. 25:35–40). Diakonian merkitystä korostaa diakoninviran synty jo apostolisena aikana (Apt. 6:1–6; Room. 16:1).

Diakonia tarvitsee tuekseen rakenteita ja erityisesti tekijöitä – niitä, jotka tahtovat osallistua paikallisen seurakunnan rakentamiseen (1. Kor. 12:4–7, 12–14; Ef. 4:11–13; Kol. 3:16–17).

Kyse on sekä kirkon että yksilön kutsumuksesta. Käytännössä tämä tapahtuu elämäntilanteen mukaan: tämän päivän auttaja voi olla huomisen autettava ja päinvastoin.

1.4 DIAKONIAN KOKONAISVALTAISUUS

Ortodoksisella diakonialla tarkoitetaan kokonaisvaltaista palvelua, joka suuntautuu sekä kirkon sisäiseen elämään että ulospäin maailmaan. Kirkolle

kaikki Kristuksen, kirkon ja lähimmäisen palvelu – luomakunta mukaan lukien – on diakoniaa.

Tämä näkemys kutsuu yksittäisiä kirkon jäseniä ja koko kirkkoa ajattelutavan muutokseen, kohti palvelevaa asennetta. Diakonisen ajattelutavan kuuluu näkyä kaikessa kirkon toiminnassa.

1.5 DIAKONIA PÄÄMÄÄRÄNÄ

Alaluvun teksti on laadittu mukaillen rovasti Teo Merraksen esityksen pohjalta.

Diakonia ei ole kristitylle väline jonkin suuremman päämäärän saavuttamiseksi, eikä se perustu hyötyajatteluun. Se ei ole keino toteuttaa ulkoisia tavoitteita, vaan kristillisen elämän sisältö ja päämäärä itsessään. Diakonia nousee uskosta ja kirkon olemuksesta.

Aito kristitty on diakoninen ihminen: hänen uskonsa näkyy käytännön elämässä toimintana lähimmäisen hyväksi. Diakonia ei ole pelkkää velvollisuuksien täyttämistä tai Jumalan tahdon suorittamista, vaan sydämen suuntautumista toista ihmistä kohti.

Ajassamme vallitseva hyötyajattelu haastaa myös kirkon. Siksi diakoninen ajattelunmuutos edellyttää henkilökohtaista sitoutumista. Diakonia on tärkeä osa kirkon identiteettiä – ei sen sivutoiminto.

1.6 DIAKONIA JA KIRKKOA VELVOITTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Diakoniaa yhteisenä tehtävänä korostaa myös Suomen ortodoksista kirkkoa velvoittava lainsäädäntö.

Kirkkolaissa kirkon tehtäviin kuuluu ihmisten palveleminen diakonia- ja hyväntekeväisyystyön kautta (OrtKL 2 §). Tehtävän toteutumisesta alueellaan vastaa seurakunta (OrtKL 44 §). Diakoniatehtävissä toimivan työntekijän on oltava ortodoksisen kirkon jäsen (OrtKL 108 §, 14.12.2017/885).

Kirkkojärjestyksen mukaan hiippakuntien ja seurakuntien sekä kirkon jäsenten tulee harjoittaa kristilliseen elämänskäsitykseen perustuvan avun antamista erityisesti niille, joiden tarve on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (OrtKJ 10 §). Toimintaa ohjaa ja valvoo seurakunnanvaltuusto (OrtKJ 87 §). Diakoniatoiminnan järjestämisestä huolehtii seurakunnanvaltuusto (OrtKJ 94 §).

Lainsäädäntö jättää käytännön muodot avoimiksi, mutta asettaa kirkolle vahvan diakonisen velvoitteen.

1.7 SEURAKUNTIEN DIAKONIATYÖ

Diakonia toteutuu yksittäisen ortodoksin arjessa ja kirkon yhteydessä välittämisen ja auttamisen tekoina. Kirkon ja seurakuntien tasolla diakonia toteutuu suunnitelmallisen diakoniatyön ja toiminnan kautta sekä palkattujen työntekijöiden että vapaaehtoisten toimesta.

1.8 LUOSTARIEN DIAKONIATYÖ

Diakonia on luonteva osa myös luostarien toimintaa. Käytännössä niiden toimintaa ohjaavat luostarien omat ohjesäännöt (OrtKJ 71 §).

Lintulan Pyhän Kolminaisuuden luostari toteuttaa diakoniaa hengellisen tuen, esirukouksen ja yhteisöllisen elämän kautta, vaikka luostarin ohjesäännössä ei erikseen mainita diakoniaa. Luostari ottaa vastaan talkoolaisia ja vieraita, myös heikossa tilanteessa olevia, kuten nuoria ja pakolaisia. Taloudellista apua annetaan vähäisesti.

Valamon Kristuksen kirkastumisen luostari toimii ohjesääntönsä mukaisesti yleishyödyllisenä, yhteiskuntaa palvelevana ja filantrooppisena laitoksena (30 §). Diakoniatyö näkyy esirukouksin, pyhiinvaelluspaikkana toimimisessa,

talkootyönä sekä koulutus- ja kurssitoiminnassa, myös maahanmuuttajille. Taloudellista apua annetaan harkiten ja kertaluonteisena kriisiapuna.

1.9 ORTODOKSISTEN JÄRJESTÖJEN DIAKONIATYÖ

Keskeisimpiä kirkon diakoniaa tukevia yhteistyökumppaneita on kaksi.

Filantropia ry tukee diakoniaa Suomessa ja kansainvälisesti (talousarvio 909 743 euroa v. 2026). Se järjestää koulutusta, kirkollisia projekteja ja välittää aineellista apua. Paikallisiirit (15 ryhmää vuonna 2026) ja muut toimintapiirit seurakunnissa mahdollistavat osallistumisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden arjessa.

Filantropia on keskeinen kirkon diakoniatyön kumppani. Sen rooli kirkon diakoniatyössä käy tarkemmin ilmi selvityksen myöhemmissä luvuissa.

Pyhien Sergein ja Hermanin veljeskunta (PSHV) ry tukee ortodoksista diakoniaa vahvistamalla hengellistä kasvua, järjestää koulutusta, hengellisiä tilaisuuksia, vapaaehtoistyön ohjausta sekä tiistaiseuroja, jotka tarjoavat seurakuntalaisille mahdollisuuden osallistua ja kohdata toisiaan. Tiistaiseurojen määrä on laskussa, mutta osa jäljellä olevista toimii aktiivisesti.

PSHV:n rooli diakoniatyössä perustuu erityisesti tiistaiseuratyöhön. PSHV:n puolelta tiistaiseurojen rooli varsinaisessa karitatiivisessa diakoniatyössä nähdään vähäisenä, mutta seuroilla on kokemuksen mukaan tärkeä tehtävä hengellisen ja henkisen sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäjinä. Kirkon viimeisimmässä strategiassa tavoitteena on tiistaiseuratoiminnan uudelleen virittäminen.

Muut kirkon järjestöt tekevät satunnaisempaa diakoniatyötä, mutta tarjoavat monenlaista vapaaehtoistyötä.

2 DIAKONIATYÖN PERUSTA

2.1 KUTSUMUS

Suomen ortodoksisen kirkon diakoniatyön kutsumus voidaan tiivistetysti esittää seuraavasti:

Diakoniatyömme perustuu Kristuksen kutsuun rakastaa ja auttaa lähimmäisiä (Joh. 15:16–17; Matt. 25:40). Kutsumuksemme merkitsee jokaisen ihmisen kohtaamista ainutlaatuisena ja ohjaa meitä olemaan läsnä siellä, missä elämä on hauraimmillaan. Kutsumus johdattaa meitä vahvistamaan turvaa, yhteyttä ja elämän merkitystä sekä muokkaa asenteitamme ja toimintatapojamme yhteisönä.

2.2 TEHTÄVÄ

Ortodoksisen kirkon diakoniatyö on luonteeltaan konkreettista toimintaa ja ihmisläheistä toimijuutta. Tämä tarkoittaa keskittymistä seuraaviin keskeisiin seikkoihin:

1. Tuemme ihmisiä käytännössä, henkisesti ja hengellisesti.
2. Rakennamme yhteisöjä, jotka luovat turvaa, yhteyttä ja merkitystä.
3. Luomme toivoa ja mahdollisuuksia osallisuuteen.
4. Edistämme oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja luomakunnan hyvinvointia.

2.3 TULEVAISUUDENKUVA

Diakoniatyössä tarvitaan tavoitteita, tulevaisuuden toivoa ja uskottavuutta. Vähemmistökirkkomme diakoniatyön keskeisimpiä tulevaisuudenkuvia ovat:

1. Olemme helposti lähestyttäviä.
2. Toimimme yhdessä ja monikulttuurisesti.
3. Teemme monipuolista vapaaehtoistyötä.
4. Johdamme ja tuemme ammatillisesti.
5. Vaalimme yhteistyötä.
6. Vaikutamme ja osallistumme yhteiskunnallisesti ja yhteisöllisesti.

2.4 ARVOT

Diakoniatyö perustuu luovuttamattomiin arvoihin, jotka antavat kirkon diakoniatyölle kasvot. Keskeisimpiä diakoniatoimintaa ohjaavia arvojamme ovat:

1. Lähimmäisenrakkaus ja yhdenvertaisuus
2. Avoimuus ja vastuullisuus
3. Kohtaaminen ja yhteistyö

2.5 TOIMINTAPERIAATTEET

Kutsumuksen mukainen diakoniatyö edellyttää, että toiminnassa seurataan kirkon arvoja. Keskeisimpiä arvojen mukaisia käytännön toimia ovat:

1. Kohtaamme toisemme kunnioittavasti.
2. Toimimme luotettavasti ja johdonmukaisesti.
3. Rakennamme yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

3 DIAKONIATYÖN KOKONAISUUS

3.1 DIAKONIATYÖN KOKONAISVALTAISUUS

Diakonia on kirkon kokonaisvaltainen (holistinen) palvelutehtävä. Tämä tarkoittaa seuraavia asioita:

1. Kirkko tukee ihmisiä hengellisissä, psyykkisissä, sosiaalisissa ja fyysisissä tarpeissa.
2. Ihminen nähdään kokonaisuutena ja hänen hyvinvointiaan pyritään vahvistamaan kaikilla elämän osa-alueilla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.
3. Toiminnassa huomioidaan luomakunnan vaalimisen teemat (esim. ruokahävikki).
4. Toiminta nähdään yhteisenä palveluna. Siihen sisältyvät liturginen elämä, sielunhoito, käytännön apu ja yhteisöllinen huolenpito sekä

oikeudenmukaisuuden ja osallisuuden edistäminen yhteiskunnassa ja yhteisöissä, myös globaalisti.

5. Kirkon eri palvelutehtävät nähdään osana kokonaisuutta, vaikka painotukset ovat erilaisia (esim. liturgiassa avustaminen, ruokajakelussa avustaminen).

6. Käytännössä toimintaa ohjaavat yhteiset toimintatavat, periaatteet ja ohjeet sekä olemassa olevat resurssit ja toiminnan johtamisrakenteet.

3.2 DIAKONIAITYÖN MUODOT

Kirkon diakoniatyön kulmakivi ja lähtökohta on liturginen, Kristus-keskeinen. Diakoniatyö heijastelee Kolmipyhän Jumalan rakkauden toimintaa ja se suuntautuu elämän eri alueille. Tiivistetysti tämä voidaan esittää seuraavasti:

Sakramentaalisuus eli osallisuus Kristukseen on diakoniatyön voimavara:

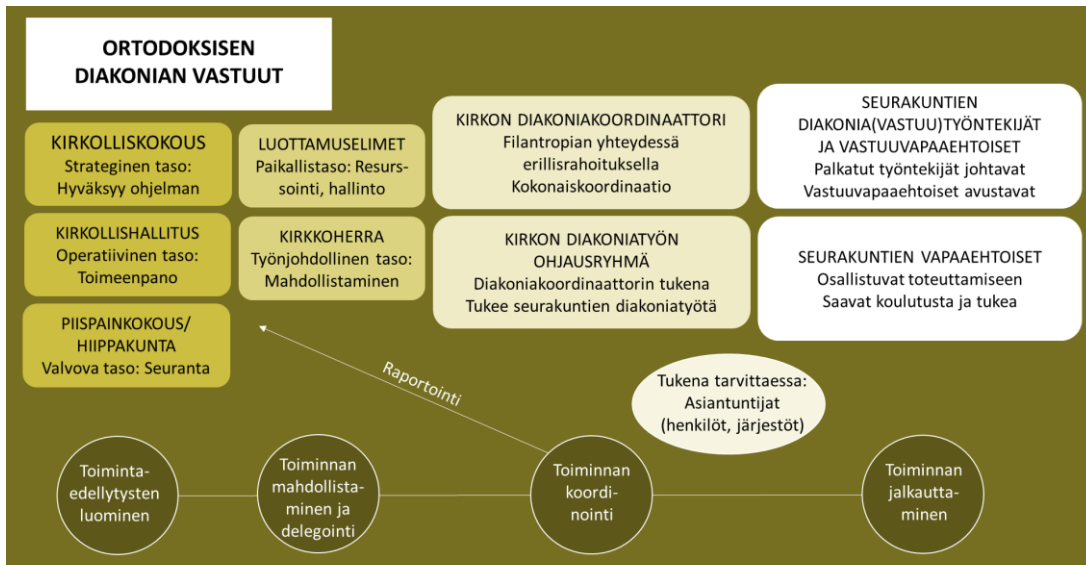
Diakonia rakentuu kirkon eukaristisen identiteetin perustalle, sillä liturgia synnyttää diakonian ja yhteisön, joka jatkaa palvelua. Diakonia suuntautuu kirkkoon ja maailmaan ”koko maailman elämän edestä”. Sakramentaalinen asenne ja todellisuus synnyttää diakonisen palvelutyön neljä osa-aluetta:

1. Liturginen diakonia: Vahvistaa kaikkea palvelutyötä.
2. Pastoraalinen diakonia: Tukee hengellistä ja henkistä kasvua.
3. Karitatiivinen (sosiaalinen) diakonia: Toimii konkreettisenä apuna ja edistää oikeudenmukaisuutta.
4. Kansainvälinen diakonia: Ulottaa palvelun paikallisesta kohti globaalia työtä (Filantropia ry:n kautta).

Osallisuus synnyttää yhteisen palvelun:

Papisto, työntekijät, seurakuntalaiset ja vapaaehtoiset toimivat eukaristisen yhteyden vahvistamina yhdessä, jokainen omalla paikallaan, ymmärtäen, että diakonia on konkreettista palvelutyötä, ei pelkkien mielikuvien ylläpitämistä palvelevasta kirkosta. Tämä todentuu konkreettisilla päätöksillä, resursseilla ja toiminnalla.

4 DIAKONIAITYÖN VOIMAVARAT JA VASTUUT

4.1 DIAKONIAITYÖN RESURSSITARPEET

Kirkon diakoniaityön uudelleenjärjestäminen ja toteuttaminen edellyttävät riittäviä henkilöstö- ja talousresursseja.

Seurakunnan diakoniaityön toimintaedellytyksistä vastaavat kirkkoherra ja luottamuselimet.

Ortodoksisen kirkon diakoniaityön toteuttaminen tarvitsee sekä uusia resursseja että olemassa olevien resurssien vahvistamista ja kehittämistä. Diakonian resurssointia edellyttävät vastuut voidaan jäsentää seuraavasti:

4.2 JOHTAMISRESURSSIT: KIRKON JA SEURAKUNTIEN HALLINTO JA TYÖNJOHTO

Kirkon johtamisresursseihin kuuluvat kirkolliskokous, kirkollishallitus, piispainkokous ja hiippakunnat sekä seurakuntien luottamuselimet ja kirkkoherra. Johtamisrakenteet ovat vakiintuneet ja lainsäädännön säätelivät.

Seurakuntien hallinnon ja työnjohdon tahtotila on keskeinen tekijä diakoniatyön toimenpideohjelman käytännön toteutumisessa. Käytännön tasolla työtä johtaa kirkkoherra, joka tarvittaessa voi delegoida tehtäviä vastuutyöntekijöille tai -vapaaehtoisille.

4.3 OHJAAVAT RESURSSIT: KIRKON DIAKONIAKOORDINAATTORI JA DIAKONIATYÖN OHJAUSRYHMÄ

Työryhmä katsoo, että diakoniatyön uudelleenjärjestäminen ja yhdenmukaistaminen edellyttävät kokoaikaisen kirkon diakoniakoordinaattorin palkkaamista sekä kirkon diakoniatyön ohjausryhmän perustamista koordinaattorin tueksi.

Hallinnollinen rooli tulee pitää mahdollisimman vähäisenä ja käytäntöä palvelevana. Kyseessä on organisoiva ja seurakunnille tukea tarjoava tehtäväkokonaisuus: päätöksenteko säilyy seurakuntien vastuulla.

Tämä osa-alue on kriittinen tekijä toimenpideohjelman jalkauttamisessa ja kirkon diakoniatyön yhdenmukaistamisessa, paikalliset erityispiirteet huomioiden.

4.4 TYÖNTEKIJÄRESURSSIT: SEURAKUNTIEN PALKATUT TYÖNTEKIJÄT

Seurakuntien diakoniaressurssina tarvitaan ammattitaitoisia, palkattuja diakoniatyöntekijöitä ja/tai diakoniavastuutyöntekijöitä. Nämä resurssit ovat monelta osin jo olemassa. Työryhmä kuitenkin ehdottaa, että muutamat isommat seurakunnat perustavat palkatun diakoniatyöntekijän toimen paikallisesti tai yhteistyössä alueellisesti.

Kaikkien diakoniatyötä tekevien vastuutyöntekijöiden tehtävät on määriteltävä selkeästi. Tehtävien toteuttamiseen on varattava riittävästi työaika, huomioiden työssä jaksaminen.

4.5 AVUSTAJARESURSSIT: SEURAKUNTIEN DIAKONIATIIMIT JA VASTUUVAPAAEHTOSET (ESIMERKKEJÄ)

Kirkkoherra ja diakonia(vastuu)työntekijä valitsevat vapaaehtoisten joukosta vastuuvapaaehtoisen, joka on diakoniatyön osaaja tai ammattilainen.

Seurakuntiin perustetaan tarvittaessa diakoniatiimi organisoimaan paikallista kokonaisuutta käytännönläheisesti vastuutyöntekijän tueksi.

Vapaaehtoisten tehtäviä voivat olla esimerkiksi:

LITURGINEN DIAKONIA: Kanttorit (palkalliset tai OTO): Lukijat ja laulajat – Isännöitsijä: pyhäkkö ja kirkkotiimi (jne.).

PASTORAALINEN DIAKONIA: Ystäväpalvelun vastaava (johtaa diakonia[vastuu]työntekijä) – Katekumeenityön ja pienryhmien vastaavat (johtaa vastuupappi) (jne.).

KARITATIIVINEN (SOSIAALINEN) DIAKONIA (kokonaisuutta johtaa diakonia[vastuu]työntekijä): Ruokajakelu- ja keittiötiimien vastaava (jne.).

KANSAINVÄLINEN DIAKONIA (johtamisvastuu on Filantropialla): Filantropian paikallispiirien yhteyshenkilöt.

4.6 VAPAAEHTOISRESURSSIT: VAPAAEHTOISTOIMINTA (ESIMERKKEJÄ)

Seurakuntien diakoniaresurssina toimii jo nyt varsin laaja ja sitoutunut vapaaehtoistoiminta. Vapaaehtoisten osaaminen ja tehtävät on tarpeen

määritellä selkeästi, ja heitä on tuettava kouluttamalla ja ohjaamalla. Tehtäviin tulee asettaa siihen sopivia henkilöitä vastuutyöntekijän asiantuntijuuden ohjaamana. Vapaaehtoisten mahdollisia tehtäviä diakonian eri osa-alueilla ovat esimerkiksi:

LITURGINEN DIAKONIA: Lukijan tehtävät, kuorolaulu, kellojensoitto, kirkkotilan valmistelu ja siivous, ikoneista ja kynttilöistä huolehtiminen, ihmisten tervetulleiksi toivottaminen, osallistujien ohjaaminen juhlissa ja pyhissä toimituksissa sekä liturgian käytännön järjestelyissä auttaminen, kummina toimiminen (jne.)

PASTORAALINEN DIAKONIA: Yksinäisten, sairaiden ja ikääntyneiden luona vierailut, ystäväpalvelu, toimintapiirien avustajana toimiminen, pappien avustaminen seurakuntalaisten kohtaamisessa, kuuntelijana toimiminen, tapahtumissa ja kahvituksissa avustaminen (jne.)

KARITATIIVINEN (SOSIAALINEN) DIAKONIA: Ruokajakelu, vaatteiden keräys ja jakelu, maahanmuuttajien tukeminen arjen asioissa, lapsiperheiden auttaminen, tukihenkilötoiminta, kriisi- ja hätätilanteissa avustaminen, keräyksen järjestäminen, ympäristö- ja oikeudenmukaisuustyöhön osallistuminen (jne.)

KANSAINVÄLINEN DIAKONIA: Filantropia ry:n vapaaehtoiset, jotka toimivat ulkomailla ja kotimaassa lyhytaikaisesti eri tehtävissä (kirkollinen opetus, talkoolaiset, ikonimaalaus/ikonisilta, tapahtumien ja varainhankinnan järjestäminen), Filantropian paikallispiiritoiminta.

4.7 LUOSTARIEN RESURSSIT: LINTULA JA VALAMO

Luostarit toimivat itsenäisinä toimijoina, mutta tukevat seurakuntien tekemää diakoniatyötä muun muassa vieraanvaraisuuden, pyhiinvaellusten, keskustelujen ja rajatun taloudellisen tuen sekä kurssitoiminnan kautta (Valamon opisto).

Luostarien erityisluonteen ja itsenäisyyden vuoksi työryhmä katsoo, ettei luostarien diakoniatyötä ole syytä sisällyttää tämän selvityksen toimenpideohjelmaan. Luostarien itsenäisyyden vuoksi mahdolliset yhteistoimintasuunnitelmat ja projektisuunnitelmat laaditaan aina erikseen. Luostarien toivotaan ottavan käyttöön soveltuvien osien diakoniatyön yhtenäistetyt ohjesäännöt, jotka tämän selvityksen edetessä jalkautetaan seurakuntiin.

4.8 JÄRJESTÖRESURSSIT: ORTODOKSISEN KIRKON KANSAINVÄLINEN DIAKONIA JA LÄHETYSTYÖ FILANTROPIA RY

Filantropia ry on kirkon lähetystyön ja kansainvälisen diakonian järjestö, joka toimii asiantuntijana, koordinaattorina ja toteuttajana kirkon lähetys- ja diakoniatyössä Itä-Afrikassa, Lähi-idässä, Ukrainassa ja Suomessa. Filantropian hankkeiden kautta kumppanimaissa asuvien lähimmäisten arki iloineen ja haasteineen tulee lähelle. Esimerkkinä tästä ovat kuukausittain eri puolilla Suomea kokoontuvat paikallissiirit, joiden tapaamisissa jaetaan lähellä ja kaukana elävien ihmisten arkea ja mietitään, miten kirkon diakoniatyötä voi tukea paikallisista lähtökohdista käsin.

Filantropia kantaa vastuuta heikossa asemassa olevista ihmisistä, myös pakolaisista, sekä koko luomakunnasta. Globaali ja paikallinen lähimmäis- ja luomakuntavastuu sekä erilaiset ihmisoikeuskysymykset näkyvät Filantropian työssä käytännössä. Pelon ja uhkakuvien maailmassa Filantropia tuo toivoa ja todellisia esimerkkejä siitä, että muutos on mahdollista.

Kotimaassa Filantropian työssä painottuvat viestintä (kotisivut, sosiaalinen media, jäsenkirjeet, Aamun Koitto) ja seurakuntavierailut eri hiippakuntien alueella. Filantropia toimii seminaarien ja koulutusten järjestämisessä yhteistyössä Valamon opiston, Itä-Suomen yliopiston, luostareiden, hiippakuntien ja seurakuntien kanssa. Filantropian työntekijät toimivat asiantuntijoina ja kirkon edustajina luottamustehtävissä kotimaassa ja

kansainvälisesti. Viime vuosina Filantropia on toteuttanut kirkon tuella sotaa paenneiden ukrainalaisten kotoutumista edistävää hanketta.

Kirkolliskokouksen ja kirkollishallituksen toimeksiannossa yhdeksi tavoitteeksi asetettiin kansallisen ja kansainvälisen diakonian yhdistäminen. Tässä tekstissä toimeksianto on tulkittu toiminnalliseksi yhteistyöksi. Filantropian rooliin kirkon diakoniatyössä palataan lähemmin luvuissa 5.1.3, 5.1.5, 6.2, 6.7, 6.10 ja 6.16.

4.9 JÄRJESTÖRESURSSIT: PYHIEN SERGEIN JA HERMANIN VELJESKUNTA (PSHV) RY

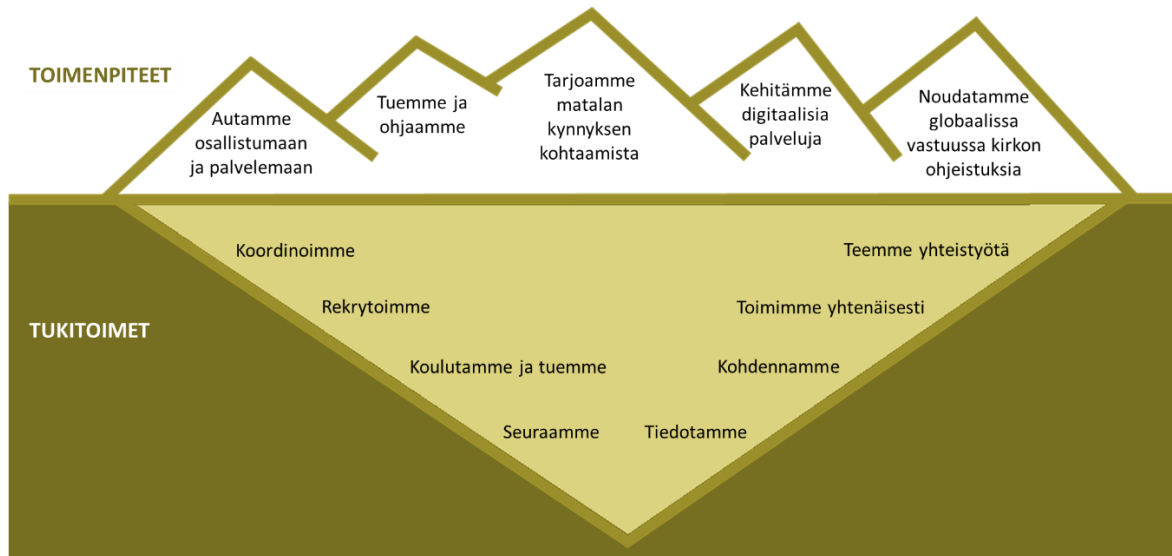
PSHV ry:n osalta diakonian resurssina ovat tiistaiseurat, erityisesti henkisen ja hengellisen tuen sekä vapaaehtoistoiminnan kautta.

Mahdollinen uusien PSHV:n tiistaiseurojen perustaminen tapahtuu yhdistyksen ja yhteistyöseurakuntien toimesta. Yhteistoimintasuunnitelmat laaditaan aina erikseen PSHV:n ja seurakuntien välillä. Tiistaiseuratoiminnan mahdollisuus sisältyy toimenpideohjelman lukuun 5.1.3 ja 6.8.

4.10 TALOUDELLISET RESURSSIT: RAHOITUS

Diakonian uudelleenorganisointi edellyttää riittävää taloudellista resurssointia sekä kirkko- että seurakuntatasolla. Näihin kysymyksiin palataan lähemmin luvussa 6.

5 DIAKONIAITYÖN TOIMENPITEET JA TUKITOIMET

5.1 TOIMENPITEET

Suomen ortodoksisen kirkon diakoniaityön uudelleen järjestämiseksi on huomioitava viisi keskeistä toimenpidettä, joista monet ovat jo toteutuneet eri tavoin seurakuntakohtaisesti:

(5.1.1) Autamme ihmisiä osallistumaan ja palvelemaan lahjojensa ja elämäntilanteensa mukaisesti.

(5.1.2) Tuemme ja ohjaamme köyhyyden, syrjäytymisen, yksinäisyyden ja muun syyn takia avun tarpeessa olevia. Tuemme perustarpeissa ja kotoutumisessa, lievitämme yksinäisyyttä ja teemme palveluohjausta.

(5.1.3) Tarjoamme matalan kynnyksen kohtaamista esimerkiksi kirkkokahvien, diakonia-aamiaisten/ruokailujen ja hävikkiruuan jakelun kautta. Toteutamme matalan kynnyksen toimintaa myös Filantropian paikallispiirien ja PSHV:n tiistaiseurojen kautta.

(5.1.4) Kehitämme digitaalisia palveluja tavoittaaksemme ja pitääksemme yhteyttä ihmisiin. Tarjoamme aineistoja, viestintää ja uutisointia verkossa sekä edistämme saavutettavuutta.

(5.1.5) Noudatamme globaalin vastuun kysymyksissä kirkkomme ohjeistuksia yhteistyössä Filantropia ry:n kanssa.

5.2 TUKITOIMET

Kirkkomme diakoniatyön uudelleen järjestämiseen liittyvät toimenpiteet tarvitsevat rinnalleen myös tukitoimia:

(5.2.1) Koordinoimme toimintaa selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti diakonia(vastuu)työntekijän johtamana ja diakonian vastuuvapaaehtoisten tuella sekä varmistamme resurssien riittävyyden.

(5.2.2) Rekrytoimme vapaaehtoisia ja tarjoamme matalan kynnyksen tehtäviä eri elämäntilanteissa oleville.

(5.2.3) Koulutamme ja tuemme diakoniatyössä palvelevia sekä vahvistamme heidän osaamistaan. Lisäksi sisällytämme diakonian osaksi kirkon työntekijöiden koulutusta.

(5.2.4) Seuraamme työn toteutumista ja kehitämme toimintaa.

(5.2.5) Tiedotamme toiminnasta selkeästi ja ajantasaisesti.

(5.2.6) Kohdennamme avun yksilöllisesti, harkiten ja luottamuksellisesti.

(5.2.7) Toimimme yhtenäisesti lakien, säädösten ja ohjesääntöjen mukaan.

(5.2.8) Teemme yhteistyötä eri toimijoiden kanssa arvojemme mukaisesti.

6 DIAKONIATYÖN TOIMENPIDEOHJELMA 2026–2030

6.1 "RULLAAVA DIAKONIASTRATEGIA"

Kirkon tavoite- ja toimintasuunnitelman tavoin diakoniatyön toimenpideohjelma on niin sanottu "rullaava strategia". Tämä tarkoittaa seuraavia seikkoja:

1. Toimenpideohjelma muodostaa diakonian uudelleen järjestämisen raamit, sen keskeisemmät piirteet.
2. Diakonian toimenpideohjelmaa tarkistetaan käytännön tasolla jatkuvasti ja sopeutetaan ohjatusti, paikallinen konteksti huomioiden.
3. Kirkon tasolla käytännön kehittämisen vastuu on diakoniakoordinaattorilla ja ohjaustyöryhmällä sekä paikallisesti seurakunnilla.
4. Toimista raportoidaan vuosittain ja tarpeen mukaan erikseen sovitusti.

5. Toimenpideohjelmaa aloitetaan toteuttamaan askel kerrallaan heti sen vahvistamisen jälkeen diakoniakoordinaattorin ja diakonian ohjaustyöryhmän toimesta, ellei toimenpideohjelmassa ole toisin mainittu.

6. Koordinaattori ja ohjausryhmä laativat toimenpiteiden tarkemman aikataulun.

6.2 TOIMENPITEET: DIAKONIAKOORDINAATTORI JA OHJAUSRYHMÄ

(TUKITOIMI 5.2.1) Koordinoimme toimintaa selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti diakonia(vastuu)työntekijän johtamana ja diakonian vastuuvapaaehtoisten tuella sekä varmistamme resurssien riittävyyden.

1. Perustamme kirkon diakoniatyön koordinaattorin kokopäiväisen tehtävän Filantropia ry:n alaisuuteen. Projektin aikana tehdään ulkopuolinen arviointi tukemaan kirkon päätöksen tekoa. Tämä mahdollistaa paikallisen ja kansainvälisen diakoniatyön yhteistoiminnan ja antaa koordinaattorille työtä helpottavan kontekstin ja työyhteisön tehtävän tueksi. Projektin aikana laaditaan diakoniakäsikirja seurakuntia varten.

2. Diakoniatyön ohjausryhmä tukee koordinaattoria ja hiippakuntien diakoniatyön kokonaisuutta niin, että toimintasuunnitelma voidaan realistisesti jalkauttaa seurakuntiin.

3. Diakoniatyön ohjausryhmä koostuu diakoniakoordinaattorista (puheenjohtaja), kolmesta hiippakuntien edustajasta (yksi henkilö/hiippakunta) ja Filantropian edustajasta. Diakoniatyön koordinaattori kutsuu ohjausryhmän jäsenet em. reunaehdoilla. Tarvittaessa ryhmä voi kutsua mukaan asiantuntijoita ja avustajia.

4. Kirkon diakoniakoordinaattori on työryhmän pysyvä jäsen, muiden toimikausi on kaksi vuotta, mutta heidät voidaan valita kolme kautta peräkkäin.

5. Ohjausryhmä tarkentaa tarvittaessa toimenpideohjelmaa sekä kokoontuu koordinaattorin kutsusta.

6.3 TOIMENPITEET: DIAKONIA(VASTUU)TYÖNTEKIJÄT JA VASTUUVAPAAEHTOISET

(TUKITOIMI 5.2.1) Koordinoimme toimintaa selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti diakonia(vastuu)työntekijän johtamana ja diakonian vastuuvapaaehtoisten tuella sekä varmistamme resurssien riittävyyden.

1. Uusi malli korvaa aikaisemmin seurakunnissa toimineet diakoniatoimikunnat, jotka eivät ole lakisääteisiä.
2. Seurakuntien diakonia(vastuu)henkilöt valitsevat vastuuvapaaehtoisia avustamaan diakoniatyön toteuttamista.
3. Kirkon diakoniakoordinaattori tarjoaa seurakunnille tukea ja opastusta.
4. Toimenpideohjelman hyväksyy kirkko, ja seurakunnat toimivat sen mukaisesti.

6.4 TALOUDELLISTEN EDELLYTYSTEN LUOMINEN

(TUKITOIMI 5.2.1) Koordinoimme toimintaa selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti diakonia(vastuu)työntekijän johtamana ja diakonian vastuuvapaaehtoisten tuella sekä varmistamme resurssien riittävyyden.

1. Diakoniakoordinaattorin tehtävä toteutetaan erillisrahoituksella. Tehtävä voi aluksi olla määräaikainen esimerkiksi projektirahoituksella (4 vuotta) vuodesta 2028 alkaen (kirkolliskokouksen 2026 tulee ottaa kantaa talouskehykseen). Tavoitteena on tehtävän vakinaistaminen.

2. Kirkkokunta ja seurakunnat huomioivat taloussuunnitelmissaan diakoniatyön toimenpideohjelman.
3. Kirkollishallitus ohjeistaa seurakuntia huomioimaan diakoniavuoden 2027.
4. Diakoniatyön tulee olla kirjattuna seurakunnan talousarvioon, huomioiden indeksikorotukset.
5. Seurakuntien diakoniaresurssien kasvattaminen nykytasosta otetaan huomioon diakoniakoordinaattorin tehtävää koskevan ulkoisen arvioinnin yhteydessä.

6.5 TOIMENPITEET: DIAKONIAN ALASIVUSTO

(TOIMENPIDE 5.1.4) Kehitämme digitaalisia palveluja tavoittaaksemme ja pitääksemme yhteyttä ihmisiin. Tarjoamme aineistoja, viestintää ja uutisointia verkossa sekä edistämme saavutettavuutta.

(TUKITOIMI 5.2.5) Tiedotamme toiminnasta selkeästi ja ajantasaisesti.

(TUKITOIMI 5.2.7) Toimimme yhtenäisesti lakien, säädösten ja ohjesääntöjen mukaan.

1. Perustamme Diakonia-osion ort.fi-sivuston alle.
2. Vastuu alisivusta on koordinaattorilla yhteistyössä kirkon tiedotuksen kanssa. Sivustolla muun muassa uutisoidaan diakoniasta ja siihen sisältyy diakonian materiaalipankki, jonka sisällöistä kirkon diakoniakoordinaattori ja ohjausryhmä laativat erillissuunnitelman.

6.6 TOIMENPITEET: VAPAAEHTOISTEN MUKAAN KUTSUMINEN

(TOIMENPIDE 5.1.1) Autamme ihmisiä osallistumaan ja palvelemaan lahjojensa ja elämäntilanteensa mukaisesti.

(TUKITOIMI 5.2.2) Rekrytoimme vapaaehtoisia ja tarjoamme matalan kynnyksen tehtäviä eri elämäntilanteissa oleville.

1. Tavoitteena on, että seurakunnissa on diakonian vapaaehtoistyöntekijöitä.
2. Vapaaehtoistyön rekrytointi ja koordinointi, vastuukysymykset ja turvallisuusasiat ratkaistaan viime kädessä paikallistasolla.
3. Diakoniatyön koordinaattori tuottaa käytännönläheisiä aineistoja vapaaehtoisten rekrytoimista varten huomioiden sosiaalisen diakoniatyön erityisvaatimukset ja muun vapaaehtoistyön edellytykset.

6.7 TOIMENPITEET: KOULUTUS, TUKI JA ROHKaisu

(TUKITOIMI 5.2.3) Koulutamme ja tuemme diakoniatyössä palvelevia sekä vahvistamme heidän osaamistaan. Lisäksi sisällytämme diakonian osaksi kirkon työntekijöiden koulutusta.

1. Paikalliset seurakunnat tarjoavat vapaaehtoisten koulutusta ja tukea sekä työntekijöille työnohjausta/ryhmätyönohjausta/ työpsykologin palveluja (työterveys).
2. Helsingin ortodoksisen seurakunnan diakoniatoimi toteuttaa yhteistyössä Filantropian kanssa diakoniavuoden aloitustapahtuman, johon seurakunnat lähettävät työntekijöitään ja vapaaehtoisia (ke-to 27.–28.1.2027).
3. Työntekijöiden koulutukset: Suositellaan pappien liiton ja kanttorien liiton päivien teemaksi diakoniaa (koulutuksellinen).

4. Ortodoksinen seminaari: Seminaarin harjoittelijaohjeisiin liitetään selkeä osio diakoniasta ja harjoittelumahdollisuus Filantropiassa. Lisäksi varmistetaan, että kirkon omissa opinnoissa otetaan huomioon kirkon diakoniatyön toimenpideohjelma.

5. Itä-Suomen yliopisto (UEF): Piispainkokous neuvottelee diakonian osaksi yliopiston tarjontaa osana kelpoisuusvaatimuksia kirkon toimiin. Diakoniatyöryhmä esittää, että piispainkokous käynnistää tarvittavat neuvottelut mahdollisimman pian.

6. Selvitetään mahdollisuudet kehittää kirkon omaa valmistavaa koulutusta diakonia(vastuu)työntekijöille ennen työhön tuloa.

6.8 TOIMENPITEET: MATALAN KYNNYKSEN TOIMINTA

(TOIMENPIDE 5.1.3) Tarjoamme matalan kynnyksen kohtaamista esimerkiksi kirkkokahvien, diakonia-aamiaisten/ruokailujen ja hävikkiruuan jakelun kautta. Toteutamme matalan kynnyksen toimintaa myös Filantropian paikallispiirien ja PSHV:n tiistaiseurojen kautta.

1. Seurakunnat ylläpitävät ja muokkaavat matalan kynnyksen toimintaa seurakunnan ja alueiden tarpeiden mukaan. Toimintamuotoja voivat olla myös esimerkiksi kirjallisuuspiirit, päiväpiiri ja erilaisten erityisryhmien toiminta (kuten sururyhmät, perhetyö, erityistuen tarpeessa olevat), tiistaiseurat (jne.). (Filantropian osalta ks. luku 6.16)

2. Toiminta tapahtuu seurakuntalähtöisesti: kirkon diakoniakoordinaattori tarjoaa tukea, opastusta, ohjausta ja aineistoja.

6.9 TOIMENPITEET: APUA TARVITSEVIEN TUKI JA OHJAUS

(TOIMENPIDE 5.1.2) Tuemme ja ohjaamme köyhyyden, syrjäytymisen, yksinäisyyden ja muun syyn takia avun tarpeessa olevia. Tuemme perustarpeissa ja kotoutumisessa, lievitämme yksinäisyyttä ja teemme palveluohjausta.

1. Seurakunnat luovat konkreettisia mahdollisuuksia ja yhteisöllistä toimintaa, joiden avulla voidaan kohdata apua tarvitsevia.
2. Seurakunnat tarjoavat vertaistukea, keskusteluapua ja konkreettista ohjausta hyödyntäen olemassa olevaa asiantuntijuutta.

6.10 TOIMENPITEET: KOTOUTUMINEN

(TOIMENPIDE 5.1.2) Tuemme ja ohjaamme köyhyyden, syrjäytymisen, yksinäisyyden ja muun syyn takia avun tarpeessa olevia. Tuemme perustarpeissa ja kotoutumisessa, lievitämme yksinäisyyttä ja teemme palveluohjausta.

1. Kirkko luo hengellisen ja henkisen kirkkoon kotoutumisen käytännön mallit.
2. Seurakuntayhteisöt ottavat vastaan uudet tulijat ja huomioivat kielimuurin asettamat haasteet.
3. Toiminnassa huomioidaan esimerkiksi pienoiskristinoppileirit kotoutumisen apuna sekä monialainen yhteistyö ja verkostoituminen.

6.11 TOIMENPITEET: AVUN KOHDENTAMINEN

(TUKITOIMI 5.2.6) Kohdennamme avun yksilöllisesti, harkiten ja luottamuksellisesti.

Seurakunnat kohdentavat apua seuraavin periaattein diakoniakoordinaattorin johdolla laadittavan diakoniakäsikirjan mukaisesti:

1. Apu kohdennetaan huolellisen alkukartoituksen pohjalta.
2. Ratkaisut tehdään harkiten ja perustellusti; kerätään riittävät tiedot ja konsultoidaan tarvittaessa asiantuntijoita ennen päätöksiä.
3. Toimintaa seurataan ja tarvittaessa muokataan; päätökset dokumentoidaan ja niiden vaikutuksia seurataan säännöllisesti.
4. Asiakastiedot pidetään suojattuina ja vain tarpeellisessa käytössä; käytössä on suojattuja järjestelmiä ja pääsy tietoihin rajataan.
5. Suositellaan, että seurakunnat ottavat käyttöön Katrina-kalenterin diakoniaosion kirjaamisia ja seurantaa varten.

6.12 TOIMENPITEET: SAAVUTETTAVUUS JA ETÄPALVELUT

(TOIMENPIDE 5.1.4) Kehitämme digitaalisia palveluja tavoittaaksemme ja pitääksemme yhteyttä ihmisiin. Tarjoamme aineistoja, viestintää ja uutisointia verkossa sekä edistämme saavutettavuutta.

1. Huolehditaan, että vähintään hiippakunnallisella tasolla on tavoitettavissa päivittäin päivystävä henkilö, joka pystyy ohjaamaan diakonisissa asioissa.
2. Seurakunnat huolehtivat oman alueen laitoksiin tiedot seurakunnan ja alueellisista diakonian palveluista.

3. Seurakuntatasolla luodaan ekumeeniset yhteistyöverkostot esimerkiksi sairaalapappien kanssa.

6.13 TOIMENPITEET: ESTEETTÖMYYS

(TOIMENPIDE 5.1.1) Autamme ihmisiä osallistumaan ja palvelemaan lahjojensa ja elämäntilanteensa mukaisesti.

Koko kirkon tasolla:

1. Kokoamme jo olemassa olevan esteettömyyttä koskevan aineiston ja arvioimme tarpeen lisätoimille.
2. Tarjoamme mahdollisuuksia osallistua toimintaan ja palvelutehtäviin yksilön lahjojen, taitojen ja elämäntilanteen mukaisesti.
3. Huomioimme esteettömyyden sekä fyysisessä ympäristössä että toiminnallisissa järjestelyissä ja viestinnässä.
4. Selvitämme mahdollisuutta arvioida esteettömyyden toteutumista ja osallistumismahdollisuuksia osana kirkon barometria.

6.14 TOIMENPITEET: SEURANTA

(TUKITOIMI 5.2.4) Seuraamme työn toteutumista ja kehitämme toimintaa.

1. Vapaaehtoiset: Ohjausryhmä laatii sähköisen palautekyselyn yhteistyössä kirkon barometrin laatijoiden kanssa. Tiedonkeruu tapahtuu yhteistyössä seurakuntien kanssa. Aineisto on seurakuntien, kirkon ja kirkon barometrin laatijoiden käytettävissä.

2. Työntekijät: Seurakunnan työntekijät keräävät tarvittavaa tilastotietoa, joka auttaa diakoniabudjetin ja toimintasuunnitelman laatimisessa.

3. Koko kirkko: Diakonia liitetään osaksi kirkon barometria (Itä-Suomen yliopisto). Ohjausryhmä neuvottelee asiasta barometrin laatijoiden kanssa ja asiasta tehdään tarvittavat päätökset.

6.15 TOIMENPITEET: YHTEISTYÖ JA VAIKUTTAMINEN

(TUKITOIMI 5.2.8) Teemme yhteistyötä eri toimijoiden kanssa arvojemme mukaisesti.

Yhteistyö:

1. Seurakuntien välinen, hiippakuntarajat ylittävä yhteistyö.
2. Ekumeeninen yhteistyö paikallisesti ja valtakunnallisesti.
3. Yhteistyö kuntien, kaupunkien, järjestöjen ja yritysten kanssa.

Vaikuttaminen:

1. Yhteiskuntarauhan edistäminen
2. Syrjäytymisen vähentäminen
3. Yhdenvertaisuuden edistäminen

6.16 TOIMENPITEET: GLOBAALI VASTUU

(TOIMENPIDE 5.1.3) Tarjoamme matalan kynnyksen kohtaamista esimerkiksi kirkkokahvien, diakonia-aamiaisten/ruokailujen ja hävikkiruuan jakelun kautta. Toteutamme matalan kynnyksen toimintaa myös Filantropian paikallispiirien ja PSHV:n tiistaiseurojen kautta.

(TOIMENPIDE 5.1.5) Noudatamme globaalin vastuun kysymyksissä kirkkomme ohjeistuksia (esim. ympäristöohjeistus) yhteistyössä Filantropia ry:n kanssa (esim. ihmisoikeuskysymykset, pakolaisuus, nais- ja vähemmistökysymykset)

1. Filantropia vahvistaa viestinnän ja varainhankinnan keinoin seurakuntalaisten ymmärrystä kansainväliseen diakoniaan liittyvistä hankkeista.
2. Filantropia, kirkko ja seurakunnat välittävät paasto- ja kesäkeräysten yhteydessä ajankohtaista ja havainnollista materiaalia Filantropian kehitysyhteistyöhankkeista ja kirkollisesta työstä Keniassa. Lisäksi eri medioissa julkaistujen hanketarinoiden sekä työntekijöiden hiippakunta- ja seurakuntavierailujen avulla ylläpidetään ja vahvistetaan kansainvälisen diakonian näkyvyyttä osana seurakuntien arkea.
3. Filantropia perustaa ja koordinoi paikallispiirejä paikallisen tarpeen ja aloitteellisuuden pohjalta yhteistyössä seurakuntien kanssa. Piirien tavoitteena on kokoontua yhteiseen rukoukseen, välittää ajankohtaista tietoa Filantropian työstä sekä jakaa kokemuksia ja esimerkkejä paikallisesta diakoniatyöstä.
4. Filantropia mahdollistaa ja koordinoi vapaaehtoisten kirkon jäsenten osallistumista kansainväliseen toimintaan esimerkiksi talkoolaisina luostareissa, kouluttajina, ikoninmaalareina sekä kehitysyhteistyöhankkeiden toteutuksen seurannassa.
5. Filantropia vastaa vapaaehtoisten perehdytyksestä ja aikataulutuksesta. Vapaaehtoisten erityistehtävät määritellään paikallisista tarpeista käsin, ja niihin rekrytoidaan osallistujia joko kutsumenettelyllä tai avoimella haulla.

LIITTEET

ORTODOKSINEN DIAKONIA JA SEN ILMENEMINEN SUOMEN ORTODOKSISESSA KIRKOSSA

Professori Pekka Metso & dosentti Esko Ryökäs

Ortodoksisessa kirkossa diakonia ymmärretään ensisijaisesti kirkon olemukseen kuuluvaksi lähimmäisenrakkaudesta kumpuavaksi apua tarvitsevien palveluksi. Se ei ole ensisijaisesti erillinen karitatiivinen lähimmäispalvelun työmuoto eikä kirkon toiminnallinen ja hallinnollinen osa-alue. Kirkon olemuksesta käsin nousevaksi ymmärretty diakonia perustuu yhtäältä Kristuksen antamaan esimerkkiin uskosta kumpuavasta palvelualltiudesta ja toisaalta käsitykseen kirkosta Kristuksen ruumiina. Ortodoksisen diakoniakäsityksen teologia perustuu kristologiaan ja ekklesiologiaan. Käytännöllisesti ilmaistuna tämä tarkoittaa sitä, että lähimmäisen palveleminen on samalla Kristuksen kohtaamista ja hänen palvelemistaan lähimmäisessä. Diakonia on toimintaa, joka koskee koko kirkkoa ja kaikkia sen jäseniä. Diakonia tekee Kristuksen kirkon näkyväksi sen jäsenten keskinäisessä toinen toistensa palvelemisessa.

Ortodoksiselle diakoniakäsitykselle tunnusomaista on ymmärrys diakonian liturgisesta ja sakramentaalisesta perustasta. Diakonia ei ole vastakohta jumalanpalveluselämälle, vaan sen jatke: eukaristiassa syntyvä yhteys Kristukseen ja toisiin ihmisiin on kutsu lähimmäisen palvelemiseen arjessa. Tätä on usein kuvattu ilmaisulla ”liturgia liturgian jälkeen”. Ilmaisus ei rajaudu diakoniaan, vaan se kiteyttää laajemminkin ortodoksisen mielenlaadun ja käytännön elämän. Niinpä myös diakonia ymmärretään suhteessa eukaristiseen ja sakramentaaliseen elämään. Diakonia on kokonaisvaltaista. Siinä yhdistyvät aineellinen apu, henkinen ja hengellinen tuki, sielunhoito ja läsnäolo sekä osallisuus kirkon yhteisölliseen elämään. Keskeistä on myös nöyryyden ja vastavuoroisuuden periaate: auttaja ja autettava nähdään samantarvoisina Jumalan edessä, onhan jokainen ihminen Jumalan kuva ja

kutsuttu kasvamaan Jumalan kaltaisuudessa. Diakoniaa ei ymmärretä ylhäältä alas suuntautuvaksi hyväntekeväisyydeksi vaan keskenään yhdenvertaisten kirkon jäsenten toiminnaksi.

Suomen ortodoksisen kirkon diakoniakäsitys rakentuu ortodoksisen teologian yleisten periaatteiden varaan, mutta diakonian käytäntö saa erityisiä painotuksia suomalaisesta kontekstista. Asema vähemmistökirkkona, rajalliset resurssit ja pohjoismainen hyvinvointivaltio ovat kaikki osaltaan ohjanneet suomalaista ortodoksista diakoniaa vähemmän institutionaaliseen ja enemmän yhteisölliseen suuntaan. Ortodoksisen kirkon diakonia Suomessa ei näy laajoina kirkollisina sosiaalipalveluina, vaan henkilökohtaisena kohtaamisena, vapaaehtoisuutena, seurakuntayhteyden vaalimisena sekä aineellisen ja hengellisen tuen tarjoamisena erityisesti yksinäisille, syrjäytyneille ja elämän kriiseissä oleville. Tämä diakonia kohdistuu ennen muuta apua tarvitseviin kirkon jäseniin ja heidän läheisiinsä. Historiallisesti karjalainen ortodoksinen perinne ja kollektiivisesti traumaattinen evakkokokemus ovat vahvistaneet keskinäisen huolenpidon, vieraanvaraisuuden ja yhteisöllisen vastuun merkitystä Suomen ortodoksisen kirkon piirissä.

Verrattuna moniin muihin ortodoksisiin paikalliskirkkoihin Suomen ortodoksisen kirkon diakoniakäsitys on niiden kanssa teologisesti yhteneväinen, mutta diakonisen palvelun käytäntö on rakenteellisesti niitä kevyempi. Esimerkiksi Kreikan, Romanian ja Venäjän ortodoksisissa kirkkoissa diakonia on vahvemmin institutionalisoitunutta, jolloin se kytkeytyy kirkon ja sen järjestöjen sosiaaliseen ja filantrooppiseen toimintaan yhteistyössä valtion kanssa. Vaikka näissäkin paikalliskirkkoissa diakoniaa on teologisesti painotettu kristillisen elämän liturgisena ja eukaristisena jatkumona, käytännössä enemmistökirkon asema on mahdollistanut diakoniassa laajemman yhteiskunnallisen roolin. Suomen ortodoksinen kirkko jakaa muiden paikalliskirkkojen kanssa yhteisen käsityksen diakonian teologiasta, mutta eroaa niistä siinä, että diakonia toteutuu Suomessa pääosin epämuodollisena, yhteisöllisenä ja hengellisesti painottuneena palveluna osana seurakuntatyön kokonaisuutta.

Kaiken edellä lyhyesti esitetyn jälkeen voidaan diakoniale Suomen ortodoksisessa kirkossa antaa seuraava määritelmä:

Diakonia on kirkon eukaristisesta elämästä nousevaa ja siihen palautuvaa palvelua, jossa Kristuksen ruumis tulee näkyväksi jäsentensä keskinäisessä vastuunkannossa. Tämä palvelu ei jäsenny ensisijaisesti organisoituna sosiaalisena toimintana, vaan yhteisöllisenä ja hengellisenä elämänmuotona, joka koskee koko kirkkoa. Diakonia suuntautuu ihmisen kokonaisvaltaiseen kohtaamiseen ja yhdistää aineellisen avun, hengellisen tuen ja sielunhoidollisen läsnäolon. Suomen ortodoksisessa kirkossa diakonia toteutuu kontekstuaalisesti kevyin rakentein ja henkilökohtaisin muodoin osana seurakunnan elävää yhteyttä.

Lopuksi on syytä todeta, että emme ole tarkastelleet diakonian yhteyttä historialliseen diakonin virkaan. Historiallisesti ja teologisesti ortodoksinen kirkko ei ole koskaan samaistanut diakoniaa pelkästään diakonin virkaan. Kokonaisvaltaista palvelua ilmentävä diakonia on laajempi kuin mikään yksittäinen virka, vaikka diakonin virka ja toimenkuva ovat kirkon diakonisen olemuksen ilmentymää kirkon elämässä. Diakonien tehtävänkuva varhaisessa kirkossa oli painottunut piispan avustamiseen esimerkiksi liturgiassa, vaikka ei rajautunut siihen. Nykyäänkin diakonin virkaan sisältyvä liturginen palvelu voidaan nähdä diakonian eukaristisesta luonteesta kumpuavaksi toiminnaksi alttarin ja maailman välillä. Diakoniassa diakoni voi toimia samalla tavoin kuin kuka tahansa seurakunnan jäsen.

Helsingissä ja Hollolassa 9.2.2026

TAPAUKERTOMUKSET

ESTEETÖN JA TUOKSUTON LITURGIA TOI LAURAN TAKAISIN SEURAKUNTAYHTEYTEEN TAMPEREELLA

Laura Sirén, 45, on kärsinyt jo vuosia migreenistä, astmasta ja vaikeasta tuoksuherkkyydestä, jotka estivät häntä osallistumasta jumalanpalveluksiin. Erityisesti suitsutussavu ja seurakuntalaisten käyttämät hajusteet vaikeuttivat hengittämistä ja aiheuttivat voimakkaita oireita. Sirén kuvaa elämänvaihettaan ”erämaavaellukseksi”, johon sairaus pakotti hänet vastoin omaa tahtoaan. Kirkosta pois jääminen tuntui erityisen raskaalta, sillä jumalanpalvelus olisi ollut paikka, josta hän olisi saanut voimaa jaksamiseen.

Vaikka astmalääkitys toi jonkin verran helpotusta, tuoksuherkkyys rajoitti Sirénin elämää laajasti. Monet julkiset tilat, kuten teatterit ja elokuvateatterit, jäivät häneltä pois, ja kirkossa käynti muuttui lähes mahdottomaksi. Sirén koki tilanteen syvästi ulossulkevaksi, sillä kirkosta poistuminen tuoksujen vuoksi tuntui raskaammalta kuin lähteminen mistä tahansa muusta paikasta.

Sirénin ulkopuolisuuden kokemukset eivät olleet uusia, sillä hän oli joutunut koulukiusaamisen kohteeksi jo lapsuudessa. Tästä huolimatta hän kaipasi ihmisiä ympärilleen ja seurakuntayhteyttä. Hän päätti ottaa asian puheeksi rippi-isänsä, Tampereen ortodoksisen seurakunnan pastori Tuomas Kallosen kanssa. Sirén korosti, ettei hänen ongelmansa ollut yksittäistapaus, vaan vastaavia esteitä kirkkoon osallistumiselle on monilla muillakin.

Ajatus esteettömästä ja tuoksuttomasta liturgiasta syntyi osin myös käytännön syistä, sillä Tampereen kirkon ulkopuolinen hissi ei aina toimi. Esteetön liturgia järjestettiin Nikolainsalissa, kirkon viereisessä seurakuntasalissa, jossa on tilaa liikuntarajoitteisille ja lapsiperheille. Palvelus toimitettiin ilman suitsutusta, ja seurakuntalaisia muistutettiin etukäteen tuoksuttomuudesta. Tilaisuuteen osallistui noin kaksikymmentä henkeä.

Sirén koki liturgian vapauttavana: hän pystyi olemaan mukana ilman pelkoa oireiden puhkeamisesta. Mukana oli myös muita hengitysvaikeuksista kärsiviä, liikuntarajoitteisia sekä lapsiperheitä. Kirkkokahvien yhteydessä kerätty palaute oli poikkeuksetta myönteistä, ja esteettömiä liturgioita toivottiin jatkossa useita kertoja vuodessa.

Palautteessa nousi esiin laajempia toiveita esteettömyyden kehittämisestä, kuten viittomakielinen tulkkaus, induktiosilmukka, näkövammaisten huomioiminen, vapaaehtoisten avustajakoulutus sekä mahdollisuus gluteenittomaan ehtoolliseen. Osa ehdotuksista on jo edennyt seurakunnassa käytännön toteutukseen.

Isä Tuomaksen mukaan esteettömyyden ei tulisi olla kirkossa erikoispalvelu vaan perustila. Tuoksuton liturgia on erityisjärjestely, jolla halutaan huomioida niitä, joille tavallinen jumalanpalvelus ei ole mahdollinen. Sillä ei pyritä muuttamaan kirkon perinnettä. Hänen mukaansa rukous on olennaisempaa kuin suitsutus, joka symboloi rukousta. Esteettömän liturgian merkitys näkyi ennen kaikkea siinä, että mukana oli ihmisiä, jotka muuten olisivat jääneet pois – ja juuri tämä vahvisti yhteisen rukouksen ja yhteisöllisyyden kokemusta.

Aamun Koitto -lehden luvalla laadittu tiivistelmä artikkelista ”Esteetön ja tuoksuton liturgia päätti Lauran ‘erämaavaelluksen’”, Susanna Somppi 4.2.2026. Tiivistelmän julkaisulle on myös haasteltujen lupa.

HELSINGIN ORTODOKSISEN SEURAKUNNAN DIAKONIAITYÖN MONET MUODOT

Helsingin ortodoksisen seurakunnan diakoniaityö rakentuu arjen kohtaamisista – puheluista, kahvikuppien äärellä käytävistä keskusteluista ja yhteisistä aterioista. Sen tehtävänä on pitää huolta siitä, ettei kukaan jäisi yksin, ja tarjota tukea, yhteyttä ja osallisuuden kokemuksia seurakunnan kaikilla alueilla.

Helsingin ortodoksinen seurakunta tekee diakoniaityötä laajalla maantieteellisellä alueella ja monin eri tavoin. Toiminnan ytimessä on matalan kynnyksen apu, yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä mahdollisuus kohdata ihminen hänen omassa arjessaan. Diakoniaityö ulottuu puhelinpalveluista yhteisiin ruokailuihin, kerhotoimintaan ja merkkipäiväjuhliin – myös seurakunnan reuna-alueille.

YSTÄVÄPUHELIN TUO SEURAKUNNAN LÄHELLE

Ystäväpuhelin on osa diakonian ja vapaaehtoistoiminnan yhteistä lähimmäispalvelua. Sen tavoitteena on tarjota seurakuntalaisille ja vapaaehtoisille matalan kynnyksen mahdollisuus yhteydenpitoon ja kohtaamiseen.

Laajentuneessa seurakunnassa erityisen tärkeää on reuna-alueilla asuvien tavoittaminen ja seurakuntayhteyden ylläpitäminen. Puheluiden avulla voidaan helposti olla yhteydessä eri puolilla seurakunta-aluetta asuviin ihmisiin, lievittää yksinäisyyttä ja vahvistaa tunnetta siitä, että seurakunta on läsnä. Toimintamuoto edistää myös vapaaehtoistoiminnan esteettömyyttä. Vapaaehtoinen voi toimia omasta kodistaan käsin, oman aikataulunsa ja voimavarojensa mukaan. Tämä mahdollistaa osallistumisen myös niille, joille liikkuminen on hankalaa tai mahdotonta.

Ystäväpuhelimessa keskustellaan vapaamuotoisesti ilman ennalta sovittua agenda. Vapaaehtoinen ei toimi kriisityöntekijänä tai tukihenkilönä, vaan

juttukaverina, joka soittaa sovitusti ja keskustelee asiakkaan toivomista aiheista.

KAHVITREFFIT JA MUUT MATALAN KYNNYKSEN KOHTAAMISET

Kahvitreffitoiminta sai alkunsa Espoossa diakoniatyöntekijän aloitteesta. Tavoitteena oli tarjota eri alueilla asuville seurakuntalaisille mahdollisuus tavata toisiaan ja diakoniatyöntekijää helposti saavutettavassa paikassa, kuten lähikahvilassa.

Toimintamalli on sittemmin laajentunut ja saanut eri alueilla erilaisia nimiä ja muotoja. Tarjolla on muun muassa Diakonian päiväkahvit, Kahvit kirkolla - tilaisuuksia, diakoniapiirejä ja Hyväntuulen kahviloita. Kokoontumisia järjestetään pyhäköissä tai paikallisissa kahviloissa – erityisesti silloin, kun julkinen liikenne ei mahdollista helppoa pääsyä kirkolle. Tilaisuudet ovat yleensä maksuttomia.

Diakoniatyöntekijä huolehtii tiedottamisesta ja käytännön järjestelyistä, mutta toiminnan vakiinnuttua vetovastuu voi siirtyä vapaaehtoiselle. Monille osallistujille kahvihetkistä on muodostunut tärkeä yhteisöllisyyden ja kohtaamisen paikka.

YHTEINEN RUOKAPÖYTÄ KOKOAA

Helsingissä seurakuntasalilla järjestetään yhteinen ruokailu joka tiistai. Lämmin ateria maksaa yhden euron, ja Ukrainan sodan alettua ruokailumaksut on lahjoitettu Filantropian Ukraina-keräykseen.

Edullisen aterian lisäksi jaetaan lähikauppojen hävikkileipää ja -ruokaa. Paikalla on diakoniatyöntekijä, joka kohtaa kävijöitä ja tarjoaa tarvittaessa palveluohjausta. Pappi siunaa ruoan ja osallistuu ruokailuun. Monille kävijöille lämmin ateria on tärkein syy tulla paikalle, mutta yhtä merkittäväksi on noussut ruokailun tarjoama mahdollisuus kohdata muita. Ruokailun järjestelyistä vastaavat diakoniatyöntekijä ja seurakuntasalin emäntä

yhdessä vapaaehtoisten kanssa. Hämeenlinnassa vastaava ruokailu järjestetään perjantaisin.

SOFIA-KERHO TUKEE ERITYISRYHMIÄ

Sofia-kerho on suunnattu seurakunnan alueella asuville kehitysvammaisille ja heidän omaisilleen. Kerho kokoontuu kerran kuukaudessa Myllypurossa Pyhittäjä Aleksanteri Syväriläisen kappelissa.

Kokoontumiseen sisältyy rukouspalvelus, sillä kaikilla kerholaisilla ei ole mahdollisuutta osallistua säännöllisesti jumalanpalveluksiin. Palveluksen jälkeen kokoonnutaan vapaaehtoisten valmistamaan kahvipöytään. Ohjelmassa on askartelua, yhteislaulua, keskustelua tai papin puheenvuoro kirkkovuoden teemoista.

MERKKIPÄIVÄJUHLAT ILON JA KIITOLLISUUDEN HETKIKSI

Seurakunta kutsuu vuosittain 65, 70, 75, 80, 85 ja 90 vuotta täyttävät sekä kaikki yli 90-vuotiaat yhteiseen syntymäpäiväjuhlaan. Helsingissä juhla järjestetään neljä kertaa vuodessa seurakuntasalilla, Lahdessa ja Hämeenlinnassa kerran vuodessa.

Juhlittavat saavat henkilökohtaisen kutsun. Diakoniatoimen järjestämän juhlan ohjelmaan kuuluu yhteinen rukouspalvelus, musiikkiesityksiä sekä kakkukahvit. Tilaisuus tarjoaa arvokkaan hetken pysähtyä kiitollisuuteen ja yhteyteen.

LOHJAN TOIMINTA-ALUEEN OMA MALLI

Lohjan toiminta-alueeseen kuuluvat Lohja, Karkkila, Kirkkonummi, Siuntio, Vihti sekä Raaseporin pohjoiset alueet. Alueella työskentelevät pappi ja kanttori, ja diakoniatyö tukee toimintaa aluetyönä.

Pappi ja kanttori muodostavat tiimin, joka jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten ohella järjestää esimerkiksi teemailtoja. He kohtaavat

seurakuntalaisia säännöllisesti palvelusten yhteydessä ja ovat keskeisessä roolissa ohjaamassa diakonian palvelujen pariin.

Alueen pyhäköissä toimii vakiintunut vapaaehtoisten joukko, joka huolehtii muun muassa kirkkokahveista. Kiinteistöjen kunnossapidossa tehdään runsaasti talkootyötä.

Diakoniatyö järjestää Lohjalla ja Nummelassa matalan kynnyksen tapahtumia, kuten Kahvit kirkolla -tilaisuuksia, käsittelee avustusanomuksia sekä tekee koti- ja laitospöytä apua tarvitsevien luo. Haasteena on edelleen tavoittaa ne seurakuntalaiset, jotka erityisesti reuna-alueilla voisivat hyötyä diakonian palveluista, mutta eivät vielä tunne niitä riittävästi.

YHTEINEN PÖYTÄ KOKOAA ILOMANTSISSA: DIAKONIA-ATERIA EKUMENISENA YHTEISTYÖNÄ

Ilomantsin ortodoksinen kappeliseurakunta ja Ilomantsin evangelisluterilainen seurakunta ovat järjestäneet yhteisiä ruokailuja työttömille, vähävaraisille ja vanhuksille jo ainakin kymmenen vuoden ajan.

– Yhteinen pöytä on monelle tärkeä hetki kuukaudessa. Sinne saa tulla sellaisena kuin on, kertoo talkoolainen Auli Martiskainen.

RUOKAILUT RYTMITTÄVÄT VUOTTA

Työttömille ja vähävaraisille tarkoitettuja ruokailuja järjestetään noin kahdeksan kertaa vuodessa. Lisäksi kesällä kokoonnutaan vanhusten kirkkopäivään, syksyllä virkistyspäivään ja joulun alla puurojuhlaan joululauluineen. Osallistujia on tavallisesti 50–80. Vaikka tilaisuuksilla on omat nimensä, mukana on eri-ikäisiä ihmisiä.

– Pöydän ääressä ikärajat katoavat. Tärkeintä on yhdessäolo.

– Lähes kaikki ruokailut kustantaa Ilomantsin Yrittäjät ry. Olemme todella kiitollisia tuesta. Ilman tukea näin laajaa toimintaa ei olisi mahdollista järjestää.

YHTEISTYÖ SUJUU YLI KIRKKORAJOJEN

Ruokailut järjestetään useimmiten Ilomantsin evangelisluterilaisen seurakunnan tiloissa, joissa on enemmän tilaa. Syksyllä 2025 yksi ruokailu pidettiin ortodoksisessa seurakuntakeskus Eliassa.

– On hyvä, että myös meidän talomme on käytössä. Samalla isompien ruokailujen järjestämisen rutiini säilyy, Martiskainen sanoo.

Keittiössä työskentelee tavallisesti yksi tai kaksi keittäjää. Kummaltakin puolelta löytyy muutama ammattilainen. Heitä tarvitaan, koska laitospöydän laitteet vaativat osaamista.

Aikatauluista ja talkoolaisten tarpeesta sopii Ilomantsin evankelisluterilaisen seurakunnan diakoniatyöntekijä yhdessä ortodoksisen puolen kanssa. Ilomantsin ortodoksisessa kappeliseurakunnassa on kymmeniä talkoolaisia, ja jokaiseen ruokailuun löytyy tarvittava määrä väkeä.

– Pienelläkin porukalla saadaan paljon aikaan. Myös uusia talkoolaisia etsitään aktiivisesti nykyisten ikääntyessä.

KOHTAAMINEN ON TÄRKEINTÄ

Tilaisuuksiin tullaan eri elämäntilanteista. Joillekin voi ainakin ensimmäinen kerta olla vaikea.

– Siksi on tärkeää, että ovella on aina joku vastassa. Ystävällinen tervehdys madaltaa kynnystä. Tapahtumien alussa on aina ortodoksinen rukoushetki. Myös luterilaisen seurakunnan diakoniatyöntekijän rooli on tärkeä.

– Viimeksi eteissaliin oli laitettu vaaterekki, josta sai ottaa tarvitsemiaan vaatteita. Moni tarvitsee muutakin kuin ruokaa. Pienetkin teot merkitsevät. Vanhusten virkistyspäivissä ohjelma vaihtelee. Mukana on ollut asiantuntijavieraita. Ohjelmassa voi olla myös tuolijumppaa ja yhteislaulua. Vanhuksille katetaan pöydät valmiiksi ja ruoka tarjoillaan lautasannoksina.

– Ohjelma on tärkeää, mutta kaikkein tärkeintä on tunne siitä, ettei ole yksin.

KIRKKOPÄIVÄ TUO TURVAA

Vanhusten kirkkopäivänä Ilomantsin evankelisluterilainen seurakunta maksaa taksikuljetukset niille, jotka eivät omin voimin pääse kirkkoon. Ortodoksit ja luterilaiset viedään omiin kirkkoihinsa. Ortodoksisessa kirkossa toimitetaan

lyhyt palvelus ja ehtoollinen, minkä jälkeen juodaan kahvit. Ortodoksisia ikäihmisiä osallistuu tavallisesti 8–12, osalla mukana on joku omainen. Talkoolaisia on runsaasti, usein jopa enemmän kuin vieraita.

– Jokaisella on oma avustaja. Se tuo turvallisuutta, etenkin kun mukana on pyörätuolissa olevia tai muuten heikkokuntoisia. Erityisen arvokasta on ollut saada mukaan miespuolinen sairaanhoitaja. Ammattitaito tuo varmuutta tilanteisiin, joissa vointi voi yllättäen heiketä.

– Vanhusten joulujuhlassa on alkuhartaus ortodoksiselta puolelta, joululauluja pianon säestyksellä luterilaisen seurakunnan kanttorin toimesta, ja tietysti lämmin joulupuuro.

HYVÄ MIELI KANTAA

Kaikissa tilaisuuksissa tarvitaan apua liikkumisessa, tarjoilussa ja saattamisessa. Vastassa on aina joku ohjaamassa tulijat oikeaan paikkaan.

– Näistä tapahtumista jää aina hyvä mieli. Yhteistyö yli kirkkorajojen näyttää, että välittäminen on yhteinen tehtävämme, Martiskainen tiivistää.

VAPAAEHTOISET MAHDOLLISTAVAT OULUN SEURAKUNNAN ARJEN

Oulun ortodoksisessa seurakunnassa vapaaehtoistyö on olennainen osa toimintaa. Sen varassa toteutuvat jumalanpalvelukset, tapahtumat ja diakoniatyö. Vapaaehtoistyöntekijä Ritva Paananen on ollut mukana pitkään ja näkee työn merkityksen arjessa.

– Ilman vapaaehtoisia moni asia jäisi tekemättä. He ovat seurakunnan toiminnan perusta, Paananen sanoo.

PALVELUTEHTÄVIÄ MONILLA OSA-ALUEILLA

Vapaaehtoisia toimii jumalanpalveluksissa ponomareina, kuorolaisina, kukkien hoitajina ja kirkon siivoojina. Kuoro esiintyy myös kirkon ulkopuolisissa tilaisuuksissa, ja seurakunnassa toimii nykyisin myös orkesteri. Sunnuntaisin jumalanpalvelusten aikana lapsille järjestetään kirkkokerhoa. Lisäksi vapaaehtoiset leipovat kirkkoleipää ja huoltavat kirkkotekstiilejä.

– Tehtävät ovat monipuolisia, ja jokainen voi osallistua omien taitojensa ja jaksamisensa mukaan, Paananen kertoo.

KEITTIÖTOIMINTA ON VAPAAEHTOISTYÖN YDIN

Suurin vapaaehtoisten joukko toimii seurakunnan keittiössä. Sunnuntaisin järjestetään kirkkokahvitukset ja -ruokailut, ja torstaisin tarjolla on diakonia-aamiainen. Keittiöryhmässä on tällä hetkellä 19 aktiivista vapaaehtoista. Keittiö toimi kevääseen 2024 asti kokonaan vapaaehtoisvoimin. Vuosien varrella keittiössä on palvellut monenlaisia ryhmiä, kuten tiistaiseura, karjalaseura ja ikonimaalarit. Keväällä 2024 seurakunta sai osa-aikaisen keittiövastaavan, jonka vastuulla on myös vapaaehtoisten koordinointi.

- Se on tuonut toimintaan selkeyttä ja helpottanut vapaaehtoisten arkea, Paananen toteaa.

DIAKONIA-AAMIAINEN VASTAA TODELLISEEN TARPEESEEN

Diakonia-aamiainen käynnistyi vuoden 2016 lopulla sosionomiopiskelijan oppinnäytetyönä. Alkuvaiheessa tarvikkeet hankittiin kaupasta ja osa saatiin lahjoituksina. Toiminta kehittyi merkittävästi syksyllä 2021, kun Oulussa käynnistyi Prikka kiertoon -hanke. Sen kautta seurakunta saa hävikkiruokaa diakonia-aamiaiselle.

- Aamiaisen tarjonta on monipuolistunut, ja vapaaehtoisten työ on samalla keventynyt, Paananen kertoo.

AVOIN JA TURVALLINEN PAIKKA KAIKILLE

Diakonia-aamiaisella käy viikoittain keskimäärin 50–60 henkilöä. Suurin osa kävijöistä on keski-ikäisiä miehiä, joiden toimeentulo tai asumisolot ovat puutteelliset. Eläkeläisiä on paljon, ja nuorten aikuisten määrä on kasvussa. Mukana on myös pieni määrä ulkomaalaisia.

- Saamme usein kiitosta rauhallisesta, lämpimästä ja turvallisesta ilmapiiristä. Monet vertaavat aamiaista hotelliaamiaiiseen, Paananen sanoo.

KOHTAAMINEN ON TÄRKEINTÄ

Seurakunnan diakoniatyössä korostuu avoimuus. Tulijoilta ei kysytä kirkkoon kuulumista tai elämäntilannetta, vaan kaikki ovat tervetulleita.

- Tärkeintä on kohtaaminen ja se, että jokainen saa ruokaa. Siinä on tämän vapaaehtoistyön ydin, Paananen kiteyttää.

DIAKONIAA TAMPEREEN SUVANTOTILASSA

Tampereen ortodoksisen seurakunnan sydämessä sykkii Suvantotila – katutasossa oleva entinen liiketila, joka on muuttunut eläväksi kohtaamispaikaksi ja on seurakunnan olohuone. Tilassa käy viikoittain kuhina, kun seurakuntalaiset ja vapaaehtoiset kokoontuvat matalan kynnyksen toiminnan äärelle.

TIISTAIN KAHVILA JA KIRJALLISUUSPIIRI

Tiistaisin Suvantotila herää eloon kahvilan myötä. Vapaaehtoinen kahvimaksu on muutamia euroa, ja tunnelma on lämmin ja keskusteleva. Kirjallisuuspiirissä teetarjoilu houkuttelee mukaan niin uusia kuin vanhoja osallistujia.

ARKILITURGIAT JA ENNENPYHITETTYJEN LAHJAIN LITURGIA

Arkiliturgioiden jälkeen tilassa nautitaan kirkkokahvit, joissa jutellaan päivän kuulumisista. Ennenpyhitettyjen lahjain liturgian jälkeen tarjotaan keittoateria, johon osallistutaan myös vapaaehtoisella maksulla. Suvantotila yhdistää näin hengellisen ja arkisen kohtaamisen lämpimäksi kokonaisuudeksi.

MYYNTITUOTTEET JA PÄÄSIÄISMYYJÄISET

Suvantotilassa voi myös tehdä löytöjä: käsitöitä ja magneetti-ikoneita voi ostaa omaksi. Suurin yksittäinen tapahtuma on pääsiäismyyjäiset Nikolainsalissa. Tämän kokonaisuuden organisoivat vapaaehtoiset.

KONKREETTISTA APUA SEURAKUNTALAISILLE

Suvantotilan vapaaehtoiset maksut ja myyjäistuotot käytetään konkreettisesti; joululahjoihin seurakunnan kerhoille, kuten askartelutarvikkeisiin, postimerkkeihin vanhusten joulutervehdyksiin, pieniin jouluavustuksiin muutamille perheelle sekä joidenkin vähävaraisen seurakuntalaisen

pyhiinvaellusmatkan kustannuksiin ja vähävaraisten lasten leirimaksuihin. Osaa varoista käytetään yllättävissä tilanteissa diakonisena tukena.

VAPAAEHTOISET KANTAVAT VASTUUTA

Yksi vapaaehtoisista on nimetty toiminnan koordinaattoriksi ja yksi rahastonhoitajaksi.

Suvantotila on konkreettinen esimerkki siitä, miten pienikin vapaaehtoistoiminta voi tuottaa merkittävää apua ja iloa. Tilassa kohtaavat arjen tarpeet, yhteisöllisyys ja diakoninen sydän – juuri sellainen toiminta, jonka avulla seurakunta pysyy lähellä ihmisiä myös kaupunkien keskustoissa.

RIPITYSLIPPAITA KENIAAN

Filantropian paikallispiirien toiminta yhdistää ortodoksisen diakonian kautta lähellä ja kaukana asuvia lähimmäisiä. Parhaimmillaan paikallinen toiminta ottaa suomalaisen ortodoksin mukaan kantamaan ehtoollislahjoja kenialaisella sairastuoteella lepäävälle. Tässä esimerkissä ”Ortodoksinen diakonia on kirkon eukaristisesta elämästä nousevaa ja siihen palautuvaa palvelua, jossa Kristuksen ruumis tulee näkyväksi jäsentensä keskinäisessä vastuunkannossa”.

RUKOUSTA JA DIAKONIAA

Paikallispiirit käynnistyivät vuonna 2021 tavoitteenaan koota kaukana toisistaan asuvia ortodokseja diakonian ja rukouksen äärelle. Piirien kokoontuminen järjestetään verkossa kerran kuukaudessa sunnuntaina iltapäivällä. Piirien kokoontuminen noudattaa aina samaa kaavaa:

- Rukouspalvelus
- Hengellinen puhe / opetus
- Filantropian kuulumiset maailmalta
- Paikallisten piirien kuulumiset

Yhteisen osion jälkeen piirit jatkavat keskenään yhdessäoloa kahvipöydässä. Piirit ovat järjestäneet erilaisia paikallisia tapahtumia, kuten myyjäisiä ja kirkkokahveja, joiden tuotto on kerätty Filantropialle. Tärkeä osa toimintaa on myös paikallisdiakonia. Esimerkiksi Kemijärven paikallispiiri on tukenut aktiivisesti ikäihmisiä ja ukrainalaisia pakolaisia toimien samalla tiedon välittäjinä ja työntekijöiden tukena seurakunnassa.

Piirien varainhankinnan ensimmäisenä kohteena olivat kenialaisille papeille hankittavat pienet ripityslipmaat, joilla papit voivat viedä ehtoollista sairaalle. Papit kulkevat Keniassa pitkiä välimatkoja esimerkiksi moottoripyörillä, jolloin

ehtoollisen läikkyminen aikaisemmin mukana olleesta isosta kalkista oli hyvin mahdollista.

Lippaat ja suojapussit teetettiin Ukrainassa, jolloin työllistettiin myös ukrainalaisia käsityöläisiä. Ripityslippaat saatiin perille Keniaan kesällä 2025 papiston koulutuspäivien yhteydessä. Teemana Filantropian tukemilla päivillä Kisumun hiippakunnassa oli ehtoollinen.

ETTEI KUKAAN JÄISI YKSIN

Joensuun ortodoksinen seurakunta tarjoaa apua, joka todella tuntuu — ruokapöydässä, kotona ja surun keskellä.

Kuka tahansa meistä voi joutua tilanteeseen, jossa oma voima loppuu. Joensuun ortodoksinen seurakunta on rakentanut kokonaisuuden, joka kantaa juuri silloin — käytännön avun, yhteisön ja henkisen tuen kautta.

IHMINEN KOHDATAAN KASVOKKAIN

Seurakunnan diakoniatyöntekijä kohtaa ihmisiä henkilökohtaisesti: hän vierailee kodeissa, vankiloissa, hoitoyksiköissä ja vastaanottokeskuksissa. Työn ytimessä on keskusteluapu elämän kriiseissä, surussa ja yksinäisyydessä — ilman lomakkeita tai jonottamista.

KAHVIT JA TUTUT KASVOT ODOTTAVAT

Ikäihmisille on omat päiväpiirit sekä Joensuussa että Kiteellä. Kokoontuminen alkaa aina yhteisellä rukoushetkellä, minkä jälkeen kahvit juodaan yhdessä ja kuunnellaan luentoja tai osallistutaan toiminnallisiin hetkiin. Monelle se on viikon parasta seuraa.

EURO JA LÄMMIN LOUNAS

Kerran kuukaudessa seurakunnassa katetaan diakoniaruokailu. Aterian hinta on yksi euro, ja tavoitteena on nimenomaan matalan kynnyksen kohtaamispaikka. Ylijäänyt ruoka pakastetaan ja toimitetaan diakoniatyöntekijän mukana koteihin niille, jotka tarvitsevat ruoka-apua. Lisäksi paikallinen leipomo lahjoittaa hävikkileipää joka viikko, ja vapaaehtoiset jakavat sen tarvitseville.

AURINKOKERHO TUO YHTEEN

Erityistä tukea tarvitseville on oma Aurinkokerho, joka kokoontuu kuukausittain joko Joensuussa tai Taipaleella. Jokainen tapaaminen alkaa hartaushetkellä, jota seuraa viriketoimintaa ja yhteinen ruokailu. Pari kertaa vuodessa kerho osallistuu liturgiaan.

SURU ON YHTEINEN

Syksyisin käynnistyvä sururyhmä on avoin kaikille, jotka ovat menettäneet läheisensä. Seurakunnan jäsenyyttä tai ortodoksisuuden tuntemusta ei tarvita. Ryhmä kokoontuu useamman kerran: ensimmäinen tapaaminen alkaa kirkossa toimitettavalla muistopalveluksella, muut tapaamiset lyhyellä rukouksella ja kahvihetkellä, ja viimeinen kokoontuminen päättyy jälleen rukoukseen edesmenneen puolesta.

Ryhmään ei oteta mukaan uusia jäseniä ensimmäisen kokoontumisen jälkeen, joten syksyn alkaessa kannattaa lähteä liikkeelle heti. Akuuteissa tilanteissa voi aina ottaa yhteyttä seurakunnan pappeihin tai diakoniatyöntekijään.

LÄSNÄOLOA JA SEURAA

Lähimmäispalvelussa seurakunnan kouluttama vapaaehtoinen viettää aikaa toisen ihmisen kanssa: ulkoillaan, luetaan ääneen, autetaan asioinnissa tai lähdetään kirkkomatkalle. Palvelu on maksuton ja matkakulut korvaa seurakunta. Kyse ei ole kotitöistä — kyse on läsnäolosta ja seurasta.

MUKAAN VOI LÄHTEÄ OMIEN MAHDOLLISUUKSIEN MUKAAN

Vapaaehtoistyö on seurakunnan toiminnan selkäranka. Vapaaehtoisia tarvitaan leivänjakoon, lähimmäispalveluun, diakoniaruokailun avustaviin tehtäviin, kirkkokahvien järjestämiseen ja kerhotoimintaan. Diakoniatyöntekijä kouluttaa vapaaehtoisia kahdesti vuodessa. Mukaan voi lähteä omien voimavarojen ja kiinnostuksen mukaan.

